KARAS

Kaina 10 Pf.

Nr. 36 (1145) Vilnius, 1942 m. rugpiūčio 29 d.

SAVISAUGOS DALIŲ SAVAITRAŠTIS

LEIDŽIA LIETUVOS SAVISAUGOS DALIŲ ŠTABAS
Vyr. redaktorius *kpt. Simas Urbonas.*
Redakcijos ir administracijos adresas: Vilnius, Jėzuitų g-vė Nr 3
Telef. per Vilniaus karštąjį: 29. Darbo val.: 07—12,30; 14—17
(dienomis prieš šventadienius 07—13).
Spaudinamas „Švyturio" sp., Šv. Onos g-vė Nr. 3.

Smarkios kovos dėl Stalingrado

Savaitinė karo apžvalga

BERLIN. Mūšiai Rytų fronte praėjusią savaitę daugelyje svarbių vietų pavirto labai į "vakliais".

Tokių mūšių įvyko visame fronte tarp Kaukazo ir Leningrado. Didžiausi mūšiai, lygiai kaip anksčiau, vyko pietinėje mūsų rusų, kur vokiečių kariuomenės daliniams, nepaisant to, kad dabar reikia nugalėti vis tolian į užpakalį.

Nuo Kaukazo iki Volgos linkimo vyksta svarbiausios šio žygio kovos. Ten siekiai [illegible]-tyti, kad sovietai tiesiog bevilčiškai mėgina galų galu užkirsti kelią vokiečių žygiavimui į priekį. Pagal tai ir priešo komentarusė jau nekalbama apie bet koki tariamai planingą bolševikų traukimąsi. Atkaklios kovos Kubanės žemupyje ir Kaukazo šiaurės vakaruose siekėja iš sovietų kraštų pastangų vokiečių kariuomenės daliniams užkirsti kelią prieiti prie Juodosios jūros kranto ir, pasiekti ten esančius svarbius Anapos, Novorasijko ir Tuapsės uostus.

Nepaisant to, vokiečių ir rumunų kariuomenių daliniams Kubanės žemupyje pavyko užimti Kučarsko ir Krymsko miestus ir išsiverš 25 km į pietus Kubanės žemupyje. Siekiant užimti įrengtas kalnų pozicijas, panaudojami kalnų daliniai, kurie atveria kitiems kariuomenės daliniams svarbias kalnų perėjas.

Vokiečių aviacija nuolat sunkinama bombomis apmėto bolševikų pastiekimo kelius ir tuos uostus, iš kurių įšgabenama kariuomenė. Tuo būdu sovietų laivams, kurie yra parengti transportui į Užkaukazę, padaroma didelių nuostolių, nors tų laivų skaičius jau ir kiaip yra ribotas. Vokiečių aviacija penaliuose uostuose nuo rugpiūčio 1 dienos iki 21 dienos nuskandino vieną naikintuvą, 22 pakraščių laivus, vieną 4.000 brt. transporto laivą, 12 prekinių laivų bendros 16.700 tonų talpos, ir tris lengvuosius laivus ir sužalojo du naikintuvus, aštuonis pakraščių laivus, 15 transporto laivų, aštuonias municijos valtis ir vieną tankiavimo.

Plačiu masiu vyksta kovos dėl Stalingrado. Vokiečių kariuomenės daliniams pavykus prasiįsušią savaitę prieše frontą ir vakarus nuo Kalačo apsupti kaitlu, paskutinėmis dienomis Dono lanke, į šiaurę nuo Kalačo, buvo baigti valymo veiksmai ir priešas galutinai buvo atmetas per Doną ir rytus. Ten vokiečių kariuomenės daliniai nuo rugpiūčio 15 iki 17 dienos pasmė dangiau kaip 12.800 belaisvių. Be to, buvo paimta ar sunaikinta 47 šarvuočiai ir 252 patrankos.

Kadangi ir tarp Dono ir Volgos, pietus nuo Stalingrado, vokiečių kariuomenės daliniai drąsiais šturminiais puolimais prasiaušę priešo pozicijų sistemą, tai vokiečių frontas į pietus, vakarus ir šiaurės vakarus nuo Stalingrado prasiįsušią savaitę vėl buvo šiek tiek pastūmtas į priekį.

Tarp Volgos ir Dono sovietai tik per dvi dienas neteko 3.301 belaisvio. Ten buvo sunaikinti 52 tankai, 56 patrankos, 90 kulkosvaidžių bei granatsvaidžių ir 66 ugniasvaidžiai. Visus tuos mūšius pavyzdingu būdu parėmė vokiečių aviacija, kuri tuo pačiu metu puolė priešo užnugaryje susisiekimo kelius, geležinkelius ir transporto judėjimą Volgos upe.

Nuo rugpiūčio 11 dienos svarbi mūšių sritis susidarė į šiaurę nuo Orlo. Ten per vokiečių puolimosius veiksmus, nukreiptus į stiprias priešo pozicijas, buvo paimta 14.000 belaisvių. Be to, priešas ten buvo priverstas sutrankti svarbias paėjėsas, kurios buvo pririštos.

Šiūrus bunkeris saugo stataus kranto ilinkį. Taip stovi tūkstančiai bunkerių frontė nuo Baltiros iki Kirkenes, užkirsdami britams ir amerikiečiams įėjimą į Europą.

Joe buvo apjuostos plačiais minų laukais. Kadangi, atsiveiginant į eplinkybes, ten nebuvo galima panaudoti sunkiųjų ginklų ir tankų, tai didžiausia našta atiteko pėstininkams, kuriuos sėkmingai parėmė zenitinė artilerija ir lakūnai. Paimta ar sunaikinta 400 tankų ir 200 patrankų. Taigi, ir šiame fronto ruože teko kovoti su labai žymiomis priešo pajėgomis, kurių kovingumas imarkiai nukentėjo nuo vokiečių ginklų galios.

Pažvelgus į tuos frontus, kuriuose vien tik ginamasi, pasirodo, kad sovietų puolimai prie Voronežo buvo suslipdėję, nes, kaip atrodo, priešas pamatė savo pastangų nenaudingumą. Priešingai, į rytus nuo Viazmos ir prie Rževo sovietai, lygiai kaip anksčiau, vokiečių fronta puolė su stipriomis pajėgomis. Telktine vokiečių gynybos ugnim ir padedant aviacijai buvo sumušti pakartotiniai masiniai priešo puolimai.

Vietinio pobūdžio puolimai į pietryčius nuo Ilmenio ežero ir Volchovo ruože taip pat palūžo ir nepalenkiamą vokiečių gynybą. Į pietryčius nuo Ilmenio ežero, nepaisant sunkiai pereinamų pelkių,

pavyko apsupti vieną priešo pajėgų grupę ir ją suskaldyti į du atskirus kaitlus, kurie iki rugpiūčio 20 dienos buvo baigti valyti, visiškai sunaikinus priešą.

Praėjusios savaitės pažymėtinas dalykas buvo sovietų trukdomųjų skridimų atnaujinimas Rytų Vokietijos ir Generalinės Gubernijos srityse. Tačiai neprivedė prie jokių nuostolių karinisma ar kare ūkiu svarbiems įrengimams, tačiau kai kurie

se vietose per tuos skraidymus vėl buvo aukų civilių tarpe. Kaip atrodo, sovietai, pastrinkdami tokius puolimo tikslus, eigiasi savo draugų britų pavyzdžiu. Tačiau ir tas grynai propagandinis bolševikų aviacijos panaudojimas negali apgauti, kad tikrai leniamose fronto vietose vokiečių ginklai dabar, lygiai kaip anksčiau, yra pranašesni. Geriausiai tatai įrodo, tarp kitko, kad ir faktas, kad nuo rugpiūčio 15 dienos iki 21 dienos jakaitytinai buvo numušti 536 sovietų lėktuvai.

Brazilija paskelbė karą

BERLIN. Jungtinių Valstybių pranešimu, Brazilija [illegible] šių metų sausio mėnesį nutraukė diplomatinius santykius su ašies valstybėmis.

Paklausydama naujo Jungtinių Valstybių spandimo, Brazilijos vyriausybė dabar Vokietijai ir Italijai formaliai paskelbė karą.

Brazilija iki šiol jau taip neribotai buvo pavedusi save Jungtinių Valstybių karinei vadovybei, kad jos formalus įstojimas į karą yra bereikšmis.

BUENOS AIRES. Dar 1-ją karo paėdėtę dieną tarp Brazilijos ir Vokietijos, kaip pranešama iš Rio de Žaneiro, buvo suimti šimtai ašies valstybių piliečių. Be to, sąjungos įsteigtos įsakitusios, kad visi vokiečiai ir italai, „kurie gali sutrikdyti viešąjį saugumą", būtų patalpinti už grotų.

TURKIJOS PREZIDENTO KALBA

ISTAMBULAS. Valstybės šefas Ismonas pirmadienio vakare Sansune pasakė [illegible] kroje, visu pirma, kalbėjo apie Turkijos ūkinę padėtį. Baigdamas savo kalbą, jis paėtė Turkijos [illegible] kari atšvilgiu ir pažymėjo, jog turkai neturi teisės ką nors įtarti, kad jis rengiasi užpulti Turkiją. Tačiau savisaugos sumetimais Turkitai reikia būdėti, išsaugoti stiprią kariuomenę ir kontroliuoti vidaus padėtį, kad tuo būdu būtų galima išvengti konfliktą.

NAUJI NERAMUMAI ŠIAURĖS IRANE

SOFIJA. Pranešimais nuo Irano sienos, Šiaurės Irano provincijose, kuriose yra sovietų okupacinė karuiomenė, įvyko naujų neramumų. Ir [illegible] Pachlevi miestuose sovietų karuiomenė padarė naminės kratas. Skelbimai rusų ir iraniečių kalbomis ragina gyventojus būti ramiais ir padėti valdžios organams surasti tuos asmenis, kurie „sudaro sunkumų karinėms įstaigoms."

SOVIETŲ DELEGACIJA LANKO PALESTINOS ŽYDUS

ISTAMBULAS. Šiomis dienomis pirmą kartą kelį oficialūs Sovietų Sąjungos atstovai atvyko į Palestiną dalyvauti „demonstracijoje bolševikų karo pasiekimų garbei."

Musulmonų sluoksniuose šis sovietų vizitas sukėlė didelį susijaudinimą, nes laukiama naujo pasaulio žydijos mėginimo kartu su bolševikais pravesti naują manevrą prieš Palestinos gyventojus arabus.

UŽ PAVYZDINGĄ DIEPPE GYVENTOJŲ LAIKYMĄSI PALEISTI TŲ SRIČIŲ BELAISVIAI

BERLIN. Iš karinės sluoksnių pranešama:

Per sėkmingąsę gynimosi kovas prieš britų mėginimą išlaipinti karuiomenę prie Diepe ypač drausmingai laikėsi vietiniai pranešimų valdžios organai ir kovų pelitesos sritės gyventojai. Nepaisydami priešo ugnies, pranešėjai gesino kilusius gaisrus iš dalies užkėtę karuiomenę ir atvirino maistu ir gėrimu ir teikė skubią pagalbą privarstiems nuostolėsiai lakūnams. Įvertindamas šį elgesį, Fiureris įsakė, kad prancūzų karo belaisviai, kurie yra kilę iš Dieppe, Neu-Wille, Hautes-sur-Mer, Tourville, Petit Atteville ir Arquesiu Bataille, būtų paleisti iš karo nelaisvės.

LĖKTUVO KATASTROFOJE ŽUVO KENTO HERCOGAS

STOCKHOLMAS. Kaip pranešė Reuteris, vienos lėktuvo katastrofos metu žuvo Kento hercogas.

Papildomai pranešama, kad tas lėktuvas, kuriame buvo hercogas, skriedamas į Islandiją, Šiaurės Škotijoje nukrito. Katastrofos metu žuvo ir visa lėktuvo įrula.

ŽEMĖS DREBĖJIMAS

TOCKHOLMAS. Kaip Reuteris pranešė iš imos, po pirmadienio popietį įvykusio žem. drebėjimo, kilo visutina panika. Pirmi smūgiai buvo pajusti 17 val. 7 min. Keletas žmonių buvo užmušta ir 50 sužeista. Sužeistos daug namų. Žemės drebėjimo palestiesė miestams vyriausybė suteiks žymią paramą.

UŽSIENIO NAUJIENOS

— Gandhi parašė Indijos vicekaraliui laišką, kuriame išdėstė visą savo politiką. Vicekaralius į laišką atsakė.

— Protestuodami prieš įvestą cenzūrą sustojo ėję 14 indų laikraščių.

— Sulmta dar 10 indų kongreso partijos narių, jų tarpe 1 moteris.

— Marsalas Petainas ir vyriausybės šefas Lavalis perdavė vokiečių karuiomenės vadovybei Prancūzijoje sveikinimus rytiniu su sėkmingu apsuptimu prie Diepper.

— Wendell Willkie vykdamas į Sovietų Sąjungą nuvežias Stalinui Roosevelto laišką. Kitą Roosevelto laišką Willkie įteiks Turkijos prezidentui, kai jis po kelionės į Rusiją atvyks Turkijon.

— Anglų vyriausybė pakvietus, viena turkų spaudos delegacija išvyko į Anglija.

— Japonijoj sutrumpintas mokymo laikas vidurinėse mokyklose nuo 5 iki 4 metų, aukštesnėse — nuo 3 iki 2 metų. Pagal ligšiolinę sistemą mokslas nuo pradžios mokyklos iki universiteto brandos leistinai mažiausiai 12—13 metų. Mokyklinis amžius yra 7 metai.

— Reicho jaunimo vadas Arthur Axmannas priėmė pirmąją Estijos jaunimo vadų delegaciją, kuri viešė Reiche.

— Neramumai Indijoje tebesitęsia, tik jie dabar persimetė į Indijos šiaurės vakarų provinciją.

— Rytų fronte žuvo Vengrijos regento Horthy vyriausias sūnus, regento vieninėlas Stefan Horthy. Jis gimęs 1904 m., buvo inžinierius ir nuilsus lakūnas. S. m. gegužės 1 d. jis kaip aviacijos vyr. leitenantas savo noru įstojo fronto tarnybai ir vadovavo vienam lėktuvų naikintuvų būriui. Dėl jo mirties paskelbta 8 d. gedulas.

— Gen. mjr. R. L. Macrerry paskirtas britų karuiomenės Viduriniuose Rytuose generalinio štabo viršininku vietoj gen. ltn. T. W. Corbett.

— Sulmtas Mahatmas Gandhi sūnus Devadas. Gandhi sūnus buvo laikraščio „Hindustan Times" direktorius. Laikraštis nustojo ėjęs.

— Gen. Alexander paskirtas Viduriniųjų Rytų vyriausiuoju vadu vietoje gen. Auchinleck.

— Grįžadamas iš SSSR Churchillis buvo sustojęs Kaire, kur įvykę pasitarimai su karinėmis vadais ir britų Viduriniuose Rytuose įstaigų viršininkais. Churchillį priėmė karalius Farukas ir Egipto ministerio pirmininkas Nahas Paša.

— Kai kuriose Egipto srityse iš žemės išsiveržė dujos. Panikos pagrįstai gyventojai pradėjo kraustytis į kitas vietas.

Karo Mokykla bolševizmo metais

Rašo ats. plk. ltn. K. Ališauskas

(Tęsinys)

Karininkams išeiti į atsargą buvo galima tik dėl sveikatos. Į atsargą pavyko išeiti tik keliems asmenims, pateikusiems sveikatos tikrinimo komisijos liudijimus prie lietuvių karo ligoninės dar rugsėjo mėn. Vėliau išeiti į atsargą visai neleido ir su ligos liudijimais nesiskaitė. Beliko tik kentėti ir tarnauti, arba bėgti.

Algas už rugsėjo, spalio ir lapkričio mėnesius karininkams mokėjo lietuviškais pinigais ir tokias pat, kokias gaudavo prie „liaudies" vyriausybės, neatsižvelgiant į vėliau gautąjį paskyrimą ir užimamąją vietą. Gruodžio mėn. buvo įsakyta išmokėti algas rusų rubliais ir pagal rusų štabų paskyrimus. Mokykloje buvo likę apie 10 karininkų, kurie neturėjo jokio paskyrimo. Sokurov'as vienus jų pasiliko mokykloje, kitiems įsakė išvykti į 29 šaulių korpą. Išsiunčiamųjų tarpe buvo ir gen. št. plk. I. Kraunaitis. Nuo gen. št. plk. Kraunaičio Sokurov'as priėmė Karo Mokyklą. Lapkričio mėn. gen. št. plk. Kraunaitis susirgo ir gulėjo lovoje. Sokurov'ui buvo pasakyta, kad reikia laukti, kol pasveiks gen. št. plk. Kraunaitis ir tik tuomet išsiųsti į korpą, tačiau Sokurov'as nesutiko ir pareikalavo tuojau išvykti. Plk. Kraunaitis buvo priverstas atsikelti ir dar sirgdamas atvyko į mokyklą. Sokurov'as jo nepriėmė, o pranešusiam, kad prieš išvykdamas į 29 š. korpą atvyko atsisveikinti, Sokurov'as atsakė labai šiurkščiai, nemandagiai. Aplamai, visi rusai nemėgo gen. št. plk. Kraunaičio, bet jo niekuomet neliesdavo, o Sokurov'as su juo būdavo net mandagus, nes bijojo. Rusai apie jį kalbėdavo, kad jis yra labai baisus: „suerzintas jis gali pasidaryti piktesnis už pasiutusį žvėrį". Gen. št. plk. Kraunaitis išvyko neatsisveikinęs. Be paskyrimo liko dar plk. ltn. Balčiūnas ir plk. ltn. Laurinaitis, kuriuos ilgai kamavo, nenorėdami nei paleisti į atsargą, nei duoti paskyrimą. Pagaliau gruodžio mėn. buvo paleisti iš kariuomenės, bet iš Karo Mokyklos Sokurov'as jų nepaleido ir privertė mokyti lietuviškojo bataliono kursantus rusų kalbos.

Inžinierius Jurskis gavo paskyrimą Lietuvos universitete; paskyrimą pripažino ir Lietuvos liaudies komisarų taryba, tačiau Sokurov'as nepripažino ir neišleido, kol nebuvo pareikštas iš Maskvos atvykusiam atstovui skundas. Aplamai, rusų karininkai ir komisarai neįsivaizdavo kuriems galams Lietuvai reikalingas universitetas ir ten specialistas radiotechnikas inžinierius Jurskis. Jų supratimu, geriausiai išnaudoti inž. Jurskį Karo Mokykloje, kur radijo dalykų visiškai nemokoma. Vargais negalais paleido gruodžio mėn. po pakartotinų universiteto rektoriaus raštų.

Spalio mėn. pabaigoje atvykusiam iš Maskvos kadrų viršininko pavaduotojui plk. Fomin'ui buvo pranešta, kad karininkų trūkumas, ypač jaunesniųjų, trukdo mokyklai įeiti į normalias vėžes ir vargina esamuosius karininkus. Plk. Fomin'as tuojau prižadėjo duoti trūkstamų karininkų. Lietuvius parinko mokyklai gen. št. plk. ltn. Vertelis iš 29 šaulių korpo ir 14 jaun. karininkų pavardes pateikė plk. Fomin'ui. Plk. Fomin'as Maskvos kadrų viršininko vardu telegrama pareikalavo Pabaltijo apygardos štabą per 3 dienas prisiųsti į mokyklą 14 karininkų lietuvių ir 21 rusų karininką. 13 lietuvių karininkų tuojau atvyko, neatvyko vienas, nes sirgo ir gulėjo ligoninėje. Rusų karininkų pirmutinis atvyko po dviejų savaičių, o paskutinis tik po dviejų mėnesių. Teko stebėtis, kad raudonojoje armijoje, kurioje drausmė, kaip patys rusai sakydavo, yra kieta, būtų taip vykdomi įsakymai. Vėliau paaiškėjo, kad drausmė yra kieta tik komunistinės ideologijos ir propagandos srityje; visose kitose srityse rusai su drausme yra apsipratę ir net labai rambūs. Negalima prasižengti komunizmui, o visi kiti dalykai yra antraeiliai.

Vilniuje besant plk. Fomin'ui, buvo gautas liaudies karo komisaro Timošenkos įsakymas, kuriame daugeliui lietuvių karininkų buvo suteikti raudonosios armijos laipsniai. Įsakyme 38 karo mokyklos karininkai gavo paskyrimą ir buvo suteikti laipsniai. Pasirodė, kad mūsų leitenantams, kurie 1940 m. rudenį turėjo būti pakelti į kapitono laipsnį, Timošenko suteikė vyresniojo leitenanto laipsnį. Sovietų kariuomenėje yra ne du, kaip pas mus, bet trys leitenanto liapsniai: 1) jaun. ltn., 2) leitenantas ir 3) vyr. leitenantas. Suteikę vyresniojo leitenanto laipsnį, jie manė, kad tuo mūsiškius paaukštino. Tokių leitenantų mokykloje, gavusiųjų vyresniojo leitenanto laipsnį, buvo 10. Visiems kitiems karininkams buvo pripažinti tokie pat laipsniai, kokius jie turėjo Lietuvos kariuomenėje. Iš įsakymo 29 ŠK štabe buvo padaryta ištrauka, kuri liečia Karo Mokyklą. Tuojau buvo įsakyta sušaukti visų karininkų susirinkimą. Prie prezidiumo stalo sėdėjo: plk. Fomin'as, plk. Sokurov'as, du komisarai ir vienas lietuvis pakliuvo netikėtai kaip technikinis patarnautojas. Susirinkime dalyvavo daugiausia lietuviai. Buvo perskaityta Timošenkos įsakymo ištrauka, po to sekė kalbos. Pirmutinis kalbėjo plk. Fomin'as, kuris šį susirinkimą pavadino iškilmingu ir reiškė viltį, kad lietuviai dirbs sąžiningai. Suteikime laipsnių jis įžiūri, kad vyriausybė pasitiki lietuviais karininkais. Aplamai, plk. Fomin'o kalba buvo nuosekli, be išsišokimų ir koliojimų. Po plk. Fomin'o kalbėjo Sokurov'as, kuris tuojau pradėjo plioti lietuvius karininkus už vidaus tvarką ir ltn. Kačergių už dalyvavimą 2-os kuopos kariūnų suruoštame vaidinime „Politpodgotovka". Tuomet plk. Fomin'as, kuris gretimai sėdėjo, truktelėjo už rankovės Sokurov'ą ir patylomis pasakė:

— Atsargiau, šio posėdžio metu nepatogu iškalbėti už tarnybinius nusižengimus ir koliotі.

Sokurov'as stabtelėjo kalbėjęs ir patylomis, kad lietuviai negirdėtų, atsakė Fomin'ui.

— Tai ką, draugas, ar aš dėl jų dar atskirą susirinkimą šauksiu, kad juos galėčiau iškolioti. Aš galiu juos visuomet iškolioti, kada tik noriu.

Po šių žodžių Sokurov'as tęsė savo kalbą toliau tokiu pat koliojimosi tonu ir plk. Fomin'as daugiau nebekliudė. Susirinkimas pasibaigė po komisarų kalbų, kurie nieko įdomaus nepasakė. Bendrai į karininkus nepadarė jokio įspūdžio nei laipsnių suteikimas, nei paskyrimai. Buvo aišku, kad bolševikai ir Sokurov'as įsivaizduoja esą mūsų caras ir dievas ir ką norės, tą su mumis darys. Lietuvių atžvilgiu nieko gero, ta pati pažiūra, kaip ir prie caro, tik patobulėjo priespaudos priemonės.

Mokyklą suformavus, Karo Mokykloje tebuvo 61 lietuvis karininkas. Atvykę į Karo Mokyklą rusų karininkai, komisarai ir politrukai buvo labai išdidūs. Kiekvienas jų visuomet rodydavo turis teisę veikti mokyklos viršininko vardu. Lietuviams karininkams statydavo reikalavimus sakydami: „jūs turite mus aprūpinti", ir duodavo suprasti, kad nedrįsk atsisakyti, nes bus blogai. Reikalaudavo aprūpinti ne tik tarnybiniu, bet ir asmeniniu atžvilgiu. Reikalavimai buvo labai įvairūs. Reikalaudavo rašomųjų stalų, kėdžių, spintų, lovų, pistoletų, čiužinių, skalbinių, elektros šildytuvų, lempų, rašomosios medžiagos ir t. t. Ypač įkyrūs buvo savo reikalavimais politinio skyriaus komisarai, kurie nesitenkindavo tuo, kas yra, bet reikalaudavo, kad viskas būtų geros rūšies. Mokykla, nors ir turėjo daug inventoriaus, tačiau visus rusus patenkinti, kad būtų pilna namuose ir tarnyboje, negalėjo ir nebuvo teisinio pagrindo duoti. Rusai nesivaržydami ėmė viską ir vežėsi į namus: valdines lovas, kėdes, spintas, radijo aparatus, skalbinius ir t. t. Sokurov'as viską tai aiškiai matė, bet tylėjo. Viskas, kas tik buvo geresnio mokykloje, perėjo į rusų rankas. Dalis turto buvo naudojama mokykloje, o kita dalimi, ypač tinkamesniais daiktais, rusai apsistatė savo butus. Aplamai, su lietuvišku turtu nesivaržydavo. Lietuviams karininkams Sokurov'as nors ir laikinai pasinaudoti neduodavo nieko ir atsakydavo: — „jūs turite savo"

Bendra karininkų būklė nuo pat Sokurov'o atvykimo buvo varginanti. Nuolatinis beprasmis darbas raštinėse arba lauke. Šeimos reikalams laiko visai nebelikdavo. Už visus valdinių prasižengimus, neatsižvelgiant į tai, ar kaltininkas išaiškintas ar ne, atsakingi buvo viršininkai, todėl karininkai nuolatos buvo terorizuojami.

Iš pradžių karininkai maitinosi prie kariūnų virtuvės už 1,60 lt. Lapkričio pabaigoje buvo įsteigtas „voentorgas" ir dienos mityba kainodavo 12 rublių; kariūnų virtuve naudotis buvo uždrausta. Dėl aukštų kainų ir blogo maisto lietuviai karininkai buvo priversti naudotis privačiomis valgyklomis.

(B. d.)

LIETUVIŲ SĄJUNGOS BERLYNE PRANEŠIMAS

Lietuvių Sąjunga Berlyne yra pasiryžusi padėti visiems Vokietijoj gyvenantiems ir dirbantiems lietuviams. Sąjungos vadovybė, dirbdama glaudžiame kontakte su kompetentingomis Reicho įstaigomis, jau prieš kelis mėnesius pradėjo rūpintis Vokietijoj dirbančių lietuvių darbininkų religine, kultūrine ir socialine globa. Betgi Sąjungos vadovybei sunku yra padėti visiems Vokietijoj esantiems tautiečiams, nežinant jų adresų. Todėl Sąjungos Valdyba praneša, kad jos adresas yra: **Litauischer Verband e. V. Berlin — Charlottenburg 2 Kantstr. 141 Hpt. r. tel. 313141.** Visi tautiečiai prašomi tą adresą įsidėmėti ir juo kreiptis į Sąjungą visais jiems rūpimais reikalais. Sąjunga stengsis kiekvienam tautiečiui, atsiradusiam Vokietijoj, ateiti pagalbon įvairia informacija ir patarimais. Atvykusieji Berlynan prašomi atsilankyti Sąjungos būste. Kartu pranešame, kad vyriausiojo tarpininko lietuvių darbininkų reikalais prie Vokiečių Darbo Fronto pareigas eina advokatas M. Tolišius.

Lietuvių Sąjungos Valdyba

VYT. KALANTAVIČIUS

ILGESYS

Kartais ramią naktį tėviškę sapnuoju,
Tartum jūros, plotus linkstančių rugių,
Vasarojų žalią, kylantį atolą,
Ir prie kelio beržą rymantį regiu. . ...

Ir matau aš močią prie sūnaus lopšelio,
Per įkyrią naktį mezgančią dainas,
Ir sesutę jauną žydinčiam daržely,
Nedrąsiai palydint bėgančias dienas.

Aplankau, kur linksta vieškelis išbalęs,
Brolio kapą liūdną, kryžių, lelijas...
Ir girdžiu, kaip meldžias topolis ir klevas,
Kaip linguoja beržas liūkesio svajas...

Ir kaip ilgu tąsyk tėviškės arimų,
Brolių ir sesučių, ir dainų, dainų...
Kiek ten laimės, džiaugsmo, kiek jaunystės rimų!
Ir kiek skaisčiom viltim kupinų veidų!...

Taip aš kartais savo tėviškę sapnuoju, —
Tartum jūros, plotus linkstančių rugių,
Vasarojų žalią, kylantį atolą,
Ir prie kelio beržą rymantį regiu.

UGNIES KRIKŠTAS

(IŠ „DIE NEUE LINIE")

Laisvai vertė Balys ARŪNAS

(PABAIGA)

Vėl jam pasivaideno gimtasis sodžius, tėvų kiemas su dviem senais suolais, mieli raudoni trobesių stogai, jis girdėjo iš tolimų laukų sklindančią mergaičių, kurių galvas puošė margos skepetos, dainą, kuri buvo šelmiška ir truputį įžūli, kaip ir visos jo krašto liaudies dainos; jis jautė malonų, švelnų tėvynės orą, glostantį prakaituotus veidus ir visa tai dabar nebuvo kaip prisiminimai, kuriuose širdis ieškodavo paguodos, susiraminimo, bet stovėjo prieš jį gyvu, viliojančiu paveikslu, viliojo jį tarsi žavus atlyginimas, kurį jis gaus, kai bus baigta šitoji vyras prieš vyrą kova. Ar ne todėl jis išėjo iš tėvynės, kad kietose kovose užsigrūdintų, subręstų ir iš vaiko virstų tikru vyru? Ar jis galėtų sau sumeluoti, kad šitas karas, dargi šitos mažos pirmosios kautynės būtų išgyvenimas, reikalaująs visos sielos, visų jėgų įtempimo, ir ar tai buvo tikras pamatas kietam vyriškumui laimėti?

Atsargiai, bet ramiu tiriančiu žvilgsniu pasižvalgė pro laukinius žirnius ir sveikas supratimas sakė jam, kad priešo kulkosvaidžio ir paskirų šaulių pozicija šiapus burokų lauko, tarp molinių trobelių, buvo viešpataujanti ir kad ją nugalėtų reikėjo neišvengiamai ieškoti geresnės vietos. Staiga, lyg paslaptingos jėgos verčiamas, jis žvilgterėjo dešinėn, — jį pervėrė tarsi žaibas — jis pamatė prieš save prasidedantį gilų griovį, kuris ėjo per burokų lauką tiesiai į molines trobeles: tai buvo galimumas geroje priedangoje priartėti prie priešo. Bet jo draugai buvo taip plačiai pasklidę burokų lauke, jog nebuvo galima jiems pranešti apie šią puikią prieigą. Be to, priešo ugnis buvo tokia stipri ir nenutrūkstama, kad nei vienas jo draugų nedrįso padaryti šoninio judesio dešinėn. Staiga jo sąmonėje išryškėjo mintis, kad ne tik likimas jo draugų, bet taip pat ir galimumas juos sekančios voros žygiuoti pirmyn, pareina nuo pasiryžimo ir drąsių veiksmų devyniolikmečio kovotojo Jono Moro. Jis tik vienas galėjo pasiekti puikiąją prieigą — griovį. Dar kartą šiame pasiryžimo akimirksnyje jį apėmė šalta baimė ir užgniaužė kvapą. Dar kartą išgirdo staugiančias virš galvos priešo kulkas, kurios jį supė, kaip įpykusios vapsvos spausdamos prie žemės ir pasiruošusios už mažiausią nepaklusnumą pareikalauti gyvybės. Dabar iš naujo iškilo prieš jo akis auksinis Reginos veidas, kuris žvelgė į jį nepasitenkinimo ir paniekos žvilgsniu ir kairėje, šalia jo, lyg rūke pasirodė kietas būrio viršilos veidas ir jis tarsi išgirdo aiškų balsą, nepaliaunamai kartojantį, kad iš kai kurių vaikų niekada negali išaugti tikri vyrai. Užpakalyje šitų dviejų pažįstamų veidų matė jis tūkstančius žuvusių draugų veidų, kurie buvo išblyškę ir žiūrėdami į jį degančiomis akimis klausė:

— Ko būtumėm mes verti, jei būtumėm buvę tokie, kaip tu, drauge?...

Ir jo mintys, jausmai ėmė formuotis į vieną nepalaužiamą pasiryžimą. Tuo tarpu, kai Fridricho Eisenloro, Oldenburgo kalvio, kulkosvaidis dviem trumpais ugnies smūgiais privertė priešą kelioms sekundėms nutilti, šoko jis iš savo griovelio, porą akimirksnių svyravo ore nesaugomas jokios uždangos ir paskui stačia galva nėrė į griovį, paskęsdamas šlapiame ir purviname jo dugne. Jis nekreipė dėmesio nei į purvą, nei į vandenį, o nesuvokiamos jėgos verčiamas šliaužė pirmyn ir pirmyn, tarsi nuo vienos dvejojimo sekundės priklausytų daugelio žmonių likimas.

Nepaliaunamai sėjo priešas ugnį virš griovio, lyg nujausdamas, kad iš jo jam gresia mirtinas pavojus. Jonas šliaužė pirmyn, vis pirmyn, prakaitas srovėmis liejosi jo kūnu, bet pagaliau, kaip jam atrodė, po labai ilgos valandos pasiekė griovio galą, iš kurio aiškiai matė šalia trobelės stovintį kulkosvaidį, apie kurį gulėjo priešo kareiviai, garsiai šūkaudami ir keikdamiesi. Jų kalbas ir šauksmus užslopindavo nenutrūkstamas kulkosvaidžio tarškėjimas.

Jone buvo įsikūnijęs fanatiškas noras ir viską nugalįs ryžtas. Jis jautė savyje nežmonišką jėgą, kuri jį skatino paskutiniam pergalės veiksmui. Mechaniškai jis paruošė granatą, kaip daugelį kartų buvo mokytas, ir sviedė į priešo poziciją, o vidujinis pyktis suteikė jo rankai galią ir jėgą, kurios jis niekada nebuvo patyręs. Išmetęs prisiglaudė prie griovio krašto ir skubiai paruošė antrą granatą. Pragariškas sprogimo garsas privertė jį pakilti iš griovio ir tarsi prakeiktų furijų vejamas puolė jis priešą dar per neišsisklaidžiusius sprogusios granatos dūmus. Ties trobele pamatė ant dulkinos žemės kraujuje besivartančius keturius priešo kareivius ir dar bėgdamas kairiąja ranka sviedė granatą į trobelės langą, iš kurio žybtelėjo pora šautuvo šūvių. Antras baisus sprogimas, sumišęs su žūstančiųjų šauksmu, kuris buvo grasus, kaip laukinių žvėrių staugimas, perskrodė orą.

Jono galva svaigo. Kietai sučiauptomis lūpomis apsidairė ieškodamas priešo, o tuo tarpu draugai, paskatinti drąsaus jo poelgio, pusračiu, šaukdami valio, kuris Jono ausyse skambėjo tarsi triumfalinė fanfarų muzika, įsiveržė priešo pozicijon. Jis susvyravo ir galutinai paveiktas susijaudinimo, atėmusio jam jėgas, susmuko ties šulinio rentiniu.

Kai atsigavo, jį plačiai supo draugai. Jie visi buvo purvini, prakaituotais veidais, sveikino jį, takšnojo per pečius ir taip stipriai, kad net skaudėjo. Jonas dabar matė, kad jis draugų akyse liko visai naujų žmogumi.

Nesididžiuodamas draugų gausiais pagyrimais, Jonas pasisėmė iš šulinio kibirą vandens nusiprausti.

Pamatęs savo veido atspindį vandenyje krūptelėjo, lyg netikėdamas savo akimis. Tai nebuvo vaikiškas veidas. Nebuvo likę nei vieno vaikiško bruožo. Į jį žiūrėjo svetimas, kietai vyriškas veidas, kuris kalbėjo apie didelius ir stiprius išgyvenimus. Giliau vandenyje, ties kibiro dugnu pasivaideno švelnus Reginos veidas. Jonas pajuto, kad jis liko tikru, subrendusiu kariu ir pamažu, lyg bijodamas išblaškyti paslaptingą viziją, panėrė rankas į vandenį. Jo širdis buvo kupina laimės ir vyriškumo.

Fizinis parengimas 29. Šaulių Korpe

(Tęsinys)

Bolševikėliai čia maža ką galėjo parodyti, nes po kelių nusileidimų ir mėginimų pabalticžius pamėgdžioti, o gal išmokti daromus posūkius, tik šį kartą jau ne iš raudonųjų instruktorių, bet mušisikų, runko nulaužtų paštiūrų galus, lazdų ratukus ir kratėsi sniegą iš savęs. Visi plačios ir „gerai apmokytos" armijos atstovai pamatė mokėjimo ir mokymo skirtumą. Stovėjo kaip beginklinai prieš bunkerį ir nesuprato, ką reiškia „Kristianija", „Telemarkas", „Plūgas" ir kt. posūkių vardai.

Linksmai besišaliodamasi po kalnelius, kurie pušaitėmis ar eglėmis gražiai apauge, jautėme tikrą malonumą, kai tuo tarpu dalis sovietų kursantų su menkos gamybos ir primityvaus apkaustymo bei pritaisymo paštiūžomis rioglino iš paskui pėsti, gilai klampodami sniegą, nepatenkinti ir murmėdami, kad karo metu specialiais batais ar apranga niekas neišlaužios, todėl mūsų mokymas nesuderintas su praktiniu. Ką tie širdy šautė ir galvojo — aiškinti netenka. Dauguma jų ypač nustebo, kai labai stauru ir vingiuotu taku iš eilės pradėjom leistis nuo vieno kalno žemyn. Čia reikėjo mokėti tik „Kristianijos" posūkį, ir visas menas.

Atsirado, žinoma, ir keletas raudonarmiečių išbandyti savo jėgas, bet rezultatai buvo blogi, nes apie ⅔ šių mėgėjų turėjo susirinkti paštiūrų „smulkesnės" dalis ir paštaisytų „mažesnės" apranga. O pora jų vyrukų turėjo eiti į stotį su palydovais, nes buvo gerokai susitrenkę.

Sausio 10 d. buvo kursų mokymo pabaiga, atlikta žygiu Kemeris — Ryga. Ankstį rytą, apie 6 val., apsišarvavę jau karine uniforma (milinė, šautuvas, diržas su šovinynu ir duonmaišis) su vadiniu (taktiniu) išvykome į Rygą. Pasitaikė labai vėjuota diena, todėl jei ne geležinkelis, tai kažkin kur tas mūsų vadovas, kurį šį kartą vaizdavo ltn. Vinogradov, būtų mus nuvedęs, nes smarkiai pūgai slaučiant, daugiau kaip per 50 m nieko nematyti. Esant vėjui (šiek tiek užnugariniam) greitis buvo geras. Dviejose vietose buvome sustoję užkąsti ir paštiūras ištepti, o apie 13 val. atvykome į Rygą.

Kelionės metu buvo įsakyta nedaryti jokio lenktyniavimo, nes svarbu, kad visa kolona drauge vyktų. Tačiau vos pusę kelio nuėjus (viso apie 50 km), pora estų, aš ir vienas rusas (likus 18 km iki Rygos) pradėjom smarkiai spausti. Po kokios 5 km distancijos likom be sovietų konkurento ir visą trys, apie 3 km atsiplėšę nuo voros, pirmutinai nuvykom į latvių sostinę. Žygį atlikome visi, tik dauguma sovietų kursantų nepaprastai buvo išvargę ir atsilikę. Tenka pabrėžti, kad maistas kursuose buvo labai geras ir latvaitės mielai saviesiems (latviams, lietuviams ir estams) patarnaudavo. Be to, pažymėtina, kad kiekvieną dieną vakarienės metu grieždavo džazas, įtraukdamas į repertuarą nemaža ir lietuviškų dainų. Buvo proga pasireikšti ir mūsų penketuko balsams. Gal būt, pati įdomiausia programa būdavo valgio metu, kada prie labai skoningai latvaičių parengto stalo su pilnu komplektu indų sovietų „kultūros" nešėjai parodydavo ypatingą „mokėjimą" eigtis ir valgyti. Visi valgiai, iškyrus sriubą, buvo maišomi ir trinami į vieną indą. O tas nelaimingasis patiekalas „trečias", kokios sudėties jis bebūtų, buvo smarkiai atskujomas ir su šovinynu ir duonmaišiu su dvaniniu (taktiniu) išvykome į Rygą. Pasitaikė labai vėjuota diena, todėl jei ne geležinkelis, tai kažkin kur tas mūsų vadovas, kurį šį kartą vaizdavo ltn. Vinogradov, būtų mus nuvedęs, nes smarkiai pūgai slaučiant, daugiau kaip per 50 m nieko nematyti. Esant vėjui (šiek tiek užnugariniam) greitis buvo geras. Dviejose vietose buvome sustoję užkąsti ir paštiūras ištepti, o apie 13 val. atvykome į Rygą.

Kelionės metu buvo įsakyta nedaryti jokio lenktyniavimo, nes svarbu, kad visa kolona drauge vyktų. Tačiau vos pusę kelio nuėjus (viso apie 50 km), pora estų, aš ir vienas rusas (likus 18 km iki Rygos) pradėjom smarkiai spausti. Po kokios 5 km distancijos likom be sovietų konkurento ir visą trys, apie 3 km atsiplėšę nuo voros, pirmutinai nuvykom į latvių sostinę. Žygį atlikome visi, tik dauguma sovietų kursantų nepaprastai buvo išvargę ir atsilikę. Tenka pabrėžti, kad maistas kursuose buvo labai geras ir latvaitės mielai saviesiems (latviams, lietuviams ir estams) patarnaudavo. Be to, pažymėtina, kad kiekvieną dieną vakarienės metu grieždavo džazas, įtraukdamas į repertuarą nemaža ir lietuviškų dainų. Buvo proga pasireikšti ir mūsų penketuko balsams. Gal būt, pati įdomiausia programa būdavo valgio metu, kada prie labai skoningai latvaičių parengto stalo su pilnu komplektu indų sovietų „kultūros" nešėjai parodydavo ypatingą „mokėjimą" eigtis ir valgyti. Visi valgiai, iškyrus sriubą, buvo maišomi ir trinami į vieną indą. O tas nelaimingasis patiekalas „trečias", kokios sudėties jis bebūtų, buvo smarkiai atskujomas

KOMANDIRUOTĖ Į RYGĄ

Susipažinti su būsimųjų varžybų technikiniu pravedimu ir organizacija, divizijos štabas komandiravo mane į Rygą. Sausio 27 d. ten buvo rusiškame didžiausias visoje apygardoje GTO norminės laikytų krocas, kuriame startavo apie 1000 raudonarmiečių. Dvi dienas prieš varžybas sušauktas posėdis — pasitarimas rungtynių pravedimo reikalu. Čia visą toną ir tvarką diktavo latvių karininkai, nes jiems rungtynių organizacija yra įprasta.

Varžybų diena buvo labai saulėta ir nepaprastai greži, tik šaltoka (19° C), todėl, nesant patalpų, aš anksto susirinkusiems dalyviams teko gerokai šalti, nes iš tikrųjų tokią masę neįmanoma suvesti į būstines. Gražus Mieža parko pušynas knibždėjo nuo įvairaus paėjėgumo ir dar įvairesnių veidų raudonarmiečių. Sustatytus dalyvius pagal dalinių burtais ištiri tą eilę leisdavo kas 30 sek., todėl per 1 val. pravažiuodavo 246 žmonių.

Pirmoji konkurencija buvo 10 km, kurioje dalyvavo apie 700 paštiūžininkų. Lengvai ir užtikrintai I-ju atvažiavo garsusis latvių bėgikas ir paštiūžininkas viršila Vitolis. 20 km varžybose I-ają vietą iškovojo irgi latvių rinktinės paštiūžininkų k-dos dalyvis Mednis. Žodžiu, geriausias vietas laimėjo latviai, nors jų dalyvavo tik apie 100 žmonių. Šiaip tvarka buvo gana gera, nes visas teisėjų kadras su keleta bolševikų irgi buvo latvių vadovaujamas. Bolševikai prie bazės nudžiovė mano naujas paštiūžas su lazdomis.

Tokią kelionę atlikę ir iš pagrindų susipažinę su gera tvarka, žinoma, tik ne bolševikų dėka, bei latvių, pradėjau panašiai mokyti ir organizuoti pulke kroso, tik tuo skirtumu, kad pas mus dalyvavo 12 žmonių, vietoj kelių šimtų.

RUOŠIMASIS TIMOŠENKOS PAŠLIŪŽŲ KROSUI

Vos tik susėjęsi grįžti, kai tuoj buvo gauta visa ellė pašlepimų ir isakymų kuo skubiausiai pradėti pasirengimą. Sumedžiojęs apie 20 porų pašliūžų su reikiamais priedais ir pristatęs programą štabo viršininkui, pradėjau visai savarankiškai dirbti su pasirinktais lietuviais kariais, nes bolševikų komandieriai toj srity buvo slipnokė, o antra — stengiasę juos apeiti. Pagal parengtą planą dirbdavom per dieną po 4 val. priešpietinėmis valandomis lauke, o po pietų viena antra pamoka teorijos. Vadovybė buvo informuota (su komisaru priešaky), kad darbas sunkus ir jo daug, todėl kursantai turi būti palaisti nuo kitų užsiėmimų. Žodžiu, pasirengimas ėjo pilnu tempu.

(B. d.)

Ats. kpt. Br. Keturakis

O. B. AUDRONĖ

PABARĖSE

Pabarėse
Pilene dalgės
Žvingu — Žvangu —
Pradalgėlis
Išstrangos
Juokias dangut.

Pabarėse
Jasmos sesės —
Dainos plankis —
Brelnžėlis,
Mylimasis
Dalgę traukia,

Linksta varpos
Sunkios svarios —
Bus duonelės —
Lankia dalgės
Balkivos marios —
Dalgių kelias,

Pabarėse
Piauko juokas,
Sutarthnė —
Tvirios rankos —
Dalgės šeka —
Sidabrinės

Miežos akys,
Gelsvos kasos —
Tai semilė —
Vikrios rankos,
Kojos basos —
Pėdas gulf.

Pabarėse
Kvepia duona
Prakaitinės —
Syra žema
Pėde varpa
Vainikuota.

Tarp kalnelių
Snaudžia gubos
Sutamose
Ir plovėjai
Baigę skubą —
Lauk' namuose.

Tylumoje
Žiogų marios
Juosius lydi —
Gelsvos kasos
Sustiarię —
Akys žydi.

O su saule
Vėlai dalgės —
Žvingu — Žvangu —
Pradalgėlis
Išstrangos
Juokias dangut.

PUOLAME BOLŠEVIKŲ BANDITUS

(RASO MŪSŲ BENDRA DARBIS IŠ RYTŲ)

Įvažiavę į buvusią Sovietų Sąjungos teritoriją, suetojome mažutėje stotelėje. Tai buvo dar tiesą. Šaltis siekė apie 30 C. Išbėgę iš vagono praustamės sniegu. Bataliono viršininkas, visas apšarmojęs, stovi ant platformos prie lauko virtuvės su ilgu samčiu ir pila vyrams karštą kavą, kurią jis vire per naktį po atviru dangum, kaukiant vėjams ir pyškant nuo šalčio tvoroms. Atrodytų, kad jis turėtų būti labiausiai nepatenkintas kelione ir savo profesija, bet ne. Virėjas Petrikas, tvirto sudėjimo vyras, kabą kalionės kalbomis buvęs jūrininku - virėju keliuose laivuose ir apkeliavęs pusę pasaulio, visai nekreipia dėmesio į šaltį ir juokauja, šūrėdamas į savo launus padėjėjus, kuriuos šaltis bevelk surietė į ožio ragą.

Šioje stotelėje bedalijant kavą, eseloną apstoja nuplyšę, išbalę, nuvalkiotomis raudonarmiečių kepurėmis vaikai, kurie prašinėja duonos. Duoną pavadinti jie moka lyališkomis kalbomis. Duodame jiems po riekselę baltos duonos ir jų akys nušvinta. Jie dairosi vienas į kitą, lyg bijodami pradėti valgyt. Vienas labiausiai aptipytąs praryja dviem kąsniais gautą duoną ir vėl žiūri į kareivių duonos kepalėlius. Kareiviai klausia, ar nešalta jam tokiame šaltyje plukonis rankomis ir be kojinių medžiaginėse vyžose, bet vaikas tik apie duoną tekalba.

Vykstame toliau. Visur pilki platūs laukai, tik kur ne kur matyti susmukusių šiaudinais stogais namelių, kurie lyg primena kino filmose matytas laukinių palapines. Tai kolchozai. Per tuščius plotus vingiuojasi siaurus kelias, kuriuo iš toto pamatome judant kažkokią būtybę. Gerai įsižiūrėjus pasiroda, kad ten važiuoja tarybų šalies ūkininkas. Jo arklukas kaip gero ūkininko, jo - savininkas spėkartsiys šimtą kartų lopytais skarmalais ir panašus į beproti ar juokdarį. Paviekiam didelę P. geležinkelio stotį. Apie visą miestą, lyg gervių kalnai, kyšo sukčiyn pakelti priešlėktuvinių pabūkių vamzdžiai. Šiame miestę išbuvom bevelk visą dieną. Čia mus apšaudo buvęs mūsų Bo rytio karininkas. Diena nors šalta, bet graži. Vokiečių lėktuvai lyg žuvys, nardo ore. Iš viako galima spręsti, kad čia bolševikų lėktuvai labai sunku praliešti. Miesto gyventojai apipilę, nuskurdę, tačiau apstaręs bevelk kiekvienas valiokais. Moterys mažos, išbliyšusios, spėsiengiusios daugiausia vatinėmis; patyla čia maži matyti. Tiesa, vieną moterį teko matyti mieste su padoresniu juodu palto, bet paskiau pasižėkęs, kad ji su savo vyru leitenantu bolševikų okupacijos metu yra buvę Latvijoj. Vyrų čia iš viso bevelk nematyti, todėl P. galima pavadinti moterų miestu. Daug moterų prieina prie mūsų ir tuojau užveda kalbę apie duoną. Teko sutikti keletą moterų, kalbančių lietuviškai.

Šeštadienis. Iš ryto apie 6 val. pasijuntam vėl esą didelėj geležinkelio stotyj, kurioj buvo pastebimas didelis vokiečių kariuomenės judėjimas. Įvairios transporto mašinos, baltai nudažytos, laksto iš vieno galo į kitą. Per geležinkelį plentu vorom kartais lekia į rytus įvairūs šarvuočiai. Apie stotį yra daug parastų apvalių sienojų namų, dauguma jų be langų, bet atrodo, kad čia būta miestelio ar kas panašaus į jį. Matyti karo sunaikintų ir sudegintų namų. Žmonių civilių mažai. Daugiausia moterų. Kažkokius apdriskusius civilius, užpakaly per petį čius ant drabužių išteptais raudonais diržais, vokiečių kariai varinėja iš vieno į kitą galą. Tai vietos darbininkų būriai, sudaryti iš komunistinio elemento. Žmonės čia irgi labai suvargę, apdriskę, visų akys kryptos prie duonos. Vaikų pusmonių apie eselona atsirado būriai, juos gali gąsdinti, bet jie nebėga ir nebijo, kyrėjai prašo duonos, ir tiek.

Išbuvus čia visą dieną, vakare apie 23 val. ruošiamės išvažiuoti. Staiga pavojus, prapuolę šaudyti vokiečių priešlėktuviniai pabūkiai. Buvo apšaudyti keli stakrėję bolševikų lėktuvai, kurie iš didelio sukčio numetė keletą bombų. Mums pasižėkęs, kad esame netoli fronto.

Sekmadienis. Iš ryto šaltis pastęta. Jie nebūtų toks smarkus, bet vėjas šaurys yra didelis, o mūsų eselonas stovi bevelk ant plačio lauko, greta jo vokiečių šarvuotos traukinys. Pradedam dairytis aplink. Pasižėkęs, kad čia bus mūsų Bo nuolatinė stovėjimo vieta. Tai mažutė geležinkelio stotelė su keliasdešimt medinių apvalių sienojais namų, iš kurių keli dviejų aukštų išdaužytais langais. Didesni ir gražesni namai sudegę. Visą dieną išgyvenam vagonuose. Pamažu susipažįstam su apylinke. Aplink kurne kur nuskurdusios šiaudiniais stogais ir tie patys kiaurė, mažučiais langeliais, namelial, paskendę sniego pusnyse. Po pietų aplankom septynis bolševikų nužudytus vokiečių karius, kurių kūnai gulėjo daržinėje netoli stoties. Visi jie buvo žiauriai bolševikų nužudyti ir išniekinti. Vaizdas rodė prieš šauruma ir žvėriškumą. Visą šią dieną prabuvom vagonuose. Vokiečių vadovybė įsakymu vietos gyventojai renga tvarkė dviejų aukštų medinį sviedinį apdaužytą namą, kuriame turėsime apsigyventi. Vokiečių lėktuvai nardė ore i visas puses. Šią naktį taip pat praleidžiam vagonuose.

Aplinkui vis girdime lėktuvų žūimą ir priešlėktuvinių patrankų šaudymą.

Pirmadienį pavalgom pietus iš savo virtuvių, po to renginėmės išsižvalgyti. Šaltis lyg mažesnis. 13.20 val. atvažiuoja kolchoznikai keisčiomis rogėmis po vieną arklį ir tie patys vos kauba pavelka. Vežėjų tarpe matyti daug apdriskusių moterų. Rogės tokios keistos, mažos, primityvios. Žiūnikas iš paprasto lazdų ir jas sudėjęs dviejų ar trijų kareivių kuprinės, nėra vietos atsisėsti. Iškrovinoj panaudojam ir savo atsivežtosius arklius bei vežimus.

Pradedame talpinti į dviejų aukštų namą, kurio langų vietoje užkaltos lentos. Namas sušaudytas, kalp rėžis. Pasirodo, jį prieš mėnesį puolė bolševikai. Per tą puolimą keli šimtai bolševikų žuvo. Iš gynusių namą vokiečių buvo tik keli sužeisti.

Prieš karą čiame name buvo bolševikų piniginių operacijų įstaiga, nes keliuose kambariuose buvo rastas matų ir didelių nedegamų spintų, piniginių kvitų ir dokumentų, kurie mėtėsi po kambarius. Statyba primityviška, apvalių sienojų, kamarių sistema be tvarkos, visur žymu taip vadinamas bolševikų „stachanovietiškumas". Net langų apdirbimas atliktas vien tik kirviu, net galima suskaityti kirvio smūgius.

Vakare iš apylinkės tuščių namų susieškom šiokių tokių baldų, prisinešam šiaudų ir apsinakvojam. Apie jokias lovas niekam nesėjo i galvą. Aplamai, šiame krašte lovų mažai matyt. Vietinėj žmonės gulėjo ant pečiaus arba ant žemės. Ant pečiaus čia vyksta gyvenimas pilna to žodžio prasme. Čia žemėsėj myli, gimsta ir miršta.

Antradienis. Visą dieną eina užimtų palapų įvarkymas. Vadai užgulę ant žemėlapio. Apie mūsų virtuvę būriai vaikų su tuščiomis nuo konservų dėžėlėmis laukia bene gaus kokį lašą sriubos. Man svarbu apuostinėti visus kampus. Paėmęs porą vyrų, apeinu visą miestelį. Susipažįstam su visomis skylėmis, kur tik galima žmogui įlįsti. Čerkvė sena, apleista, begriūvanti. Prie bolševikų joje buvo kažkokis sandėlys. Šventikų apylinkėje nėra. Vienas buvo, bet ir jį bolševikai pasodino dešimčiai metų į kalėjimą. Prie čerkvės kapai. Jie apleisti, apgriuvę, apteršti viscokų sutvėrimų mėšlais. Pastebim keletą naujos pravoslavų kryžius. Prie jų naujai supilti kapai; priėję arčiau nustembam. Žiūrim akis išpūtę, negi, prie vieno kryžiaus Kristaus paveikslėlis. Vienas mano palydovų taria: „Nagi, iš kur čitas, vargšelis, čia atsirado". Rūpestingai apžiūrim ir jaitikinam, kad tai tikrai Kristaus paveikslėlis su vinute prismeigtas prie kryžiaus.

Papuolam į kažkokį miestelį esantį fabrike, kur apdirbama lina. Iš čia duodama miestelui ir ekstros reikma. Kartais elektra degė keletą valandų vakare, kartais vakarai ir arba nei vienos, bet elektra yra.

Atsidurim prie pirties. Ji panaši tikrai į pirtį, nieko čia negalima prikišti. Keista, ter bėt, vietinėsi gyventojai naudoti drauge su svetimis, nes muma, vyrama, nesandėta, į prausykią valkiūjos neteisyę patarnautojos, kurios į mus neįeinė dėmesio.

Trečiadienis. Šiandien grįžę tiks reikalams kariniškos kpt. T. su maistu. Ir pranešė, kad jiems vežiojant galėtinkėjęs tilta sprogo. Arkių nebuvo. Tai bolševikų banditų darbas.

(Bus daugiau)

Ltn. K. Gerulaitis

ARCHYVO DULKSES

Operatyvinių įgaliotinių veikla

Jei mane norės teisti, tai aš ir pats neginysiu, ir dar kai kam nebus gyvenimo".

Apžiūrinti jo nuosavus daiktus, rasta du kovos šoviniai pistoletui, keletas gramų smulkaus parako, švarių popierinės blankių su dalies štampu, • kelios raudonarmiečio knygutės, krūva įvairių raktų, ju tarpe ir raktas nuo divizijos radio stoties, dalių planai ir įvairūs užrašai. Visa tas duoda pagrindo tarti, jį šnipinėjant, todėl aukščiau minėtais faktais pastiremdamas —

NUTARIU:

Kišūnę Povilą, Jono s., gyvenantį 29. ŠK atsk. zenit. divizione, Vilniuje, areštuoti ir iškrėsti.

29. ŠK OO NKVD v-ko pavad.

Valst. saug. ltn. **Gorbov.**

„Sutinku"

29. ŠK OO NKVD V.-kas

Pik. **Bartašūnas**

Kitu panašios formos nutarimu:

„Kadangi Kišūnas Povilas, Jono s., įtariamas padares nusikaltimą, numatytą I UK RSFSR 10 p. 58 str. ir turint galvoje, kad Kišūnas yra laisvas ir gali pasišalinti nuo tardymo ir teismo, todėl vadovaudamasis str. 145 ir 1t..." Kišūnas buvo pasodintas kalėjiman.

Nuorašas.

„TARDYMO PROTOKOLAS

Vilnius 1940 m. lapkritio mėn.

Aš B.S.A.D. PribOVO NKVD Op. sk. tardytojas, valst. saug. seržantas Sergejev, tardžiau kalinamąjį —

Kišūną Povilą, Jono s.

Tardymas pradėtas—18 val. 35 min. Tardymas baigtas — 22 val. 36 min.

Klausimas: Ar prisipažįsti kaltas pagal UK RSFR I d. 58 str. 10 p.

Atsakymas: Kaltas pagal... neprisipažįstu.

Klausimas: Tardytojui yra žinoma, kad jūs atsk. art. diviz. kovotojų tarpe varėte agitaciją prieš raudonarmiečių priesaiką.

Papasakokite, kaip ir kodėl jūs tai darėte.

Atsakymas: Jokios agitacijos, kad nedėsiu raudonarmiečiškos priesaikos, nevedžiau. Aš, Kišūnas, tik paštipamokų metu daviau politrukui Ciurliui klausimą: „Kaip mes dousime raudonarmiečišką priesaiką, jei mes jau vieną šventą... priesaiką dėvėjome ir kaip gi tada į mus žiūrės sovietų radonarmėčiai, jei mes sulaužysim duotą, ir mums šventą priesaiką, ir duosime kitą raudonarmiečišką priesaiką. O jei mums sakys pritimti dar kokią nors trečią priesaiką, tai turėsime ir ją duoti?".

Mano nusistatymas, kad kovotojas turi duoti tik vieną priesaiką.

Klausimas: Tardytojui žinoma, kad jūs kovotojų tarpe kalbėjote, jog Sovietų Sąjungoj tarybinė gyvena vargingai ir gyrėte gyvenimą Vokietijoj. Papasakokit tardytojui apie tai.

Atsakymas: Šių metų pradžioj sargybinėje buvo kalbama apie gyvenimą Vokietijoje. Vienas kovotojas, kurio pavardės neatsimenu, pasakė, kad Vokietija yra pati galingiausia šalis ir ten žmonės gyvena geriau ir turtingiau kaip Sovietų Sąjungoj. ...

Tada tuoju buvo atsk. z. art. div. 3. bat. kovotojai Baltušinskas, Paulauskas, Šaša, J. vadas Bajeras — viso 8 žmonės kilo, pavardžių dabar neprisimenu. Tada aš pasakiau, kad man patinka, jog vokiečiai ką pasako, tai ir padaro. Man patinka, kad vokiečiai daro viską sau, savo rasei ir gina tik savo rasę. Apie SSSR darbininkų gyvenimo sąlygas aš niekio nekalbėjau.

Toks pasikalbėjimas buvo dar tuomet, kai mūsų 3. baterija stovėjo Kaune. Tada J. vadas Bušinskas mums papasakojo, kad pas jį gyvena vienas sovietų komandiras ir jam pasakojęs, kad štai pas jus darbininkas gali pirkti geras baltas, o pas mus, SSSR, darbininkas tokių baltų negali nusipirkti. Po to, pavardės nebeprisimenu, vienas apie tai paklausė politruką Ciurlį: „Ar taip yra?". Politrukas Ciurlis pa. klausė: „Kas jums apie tai pasakojo?" Tada aš jam papasakojau, kad apie tai sakęs vienas sovietų komandiras, kad SSSR darbininkas neturi teisės nusipirkti minkštų baldų.

Toliau politrukui Ciurliui davus tokius klausimus: „Kodėl Vokietij. jo, nors ji ir kariauja, bet prekių kainos nekyla, o mes nekariaujam, tačiau kainos auga ir auga".

Ir dar: „Ankščiau Lietuva gyvenno iš užpirkimų užsienuose. Dabar gi Sovietų Sąjungą turi visokių žaliavų savo krašte ir iš užsienio pirk. ti nereikia. Todėl, o vis dėlto, kaip tik čia atsirado sovietų valdžia, viską prekių kainos pradėjo kilti".

Vyresnysis, apsišęs mėn. pradžioj jaun. politrukas Kuraševič klausė mane: „Kaip jūs gyvenate?" Ir aš jam atsakiau: „Vis taip pat, kaip anksčiau. Gaudavau 5 litus, taip ir dabar gaunu 5 litus. Ankščiau ma no-motina gaudavo 15 litų, ir dabar gauna 15 litų. Tik ankščiau už tuos 15 litų ji galėjo pragyventi, o dabar viskas pabrango ir iš tų litų pragyventi negalima.

Tada draugo buvo J. Itn. Mikeliūnas, J. ltn. Trakinskas ir jaun. vadas Spirauskas. Politrukas Kuraševič man pareiškė, kad: „Jei taip kalbėsite, tai aš jus išsiųsiu į Baltaką". Tada aš jam atsakiau, kad „aš turiu 15 šovinių ir galiu nusišauti, bet į Baltaką neišiu".

Politrukas Kišūnui, nepatiko tokia padėtis, kad Lietuva įjungta į Sovietų Sąjungą. Man daugiau pattiu, jei Lietuva būtų savarankiška ir nebūtų sovietų valdžia, tai aš dažnai kalbėjau atsk. zenit. art. div. kovotojams. Tai kalbėjau todėl, kad aš lietuvis ir noriu ginti tik Lietuvą.

Klausimas: Šiame protokole jūs pareiškėte, kad davėt šventą priesaiką prie Smetonos ir kitos priesaikos ginti tėvynę. Tarp kovotojų kalbėjote apie tai, kad SSSR darbininkas neturi teisės pirktis geru baldų, tarp kovotojų kalbėjote apie tai, kad Vokietija, nors ir kariauja, bet gyventi ten geriau kaip SSSR. Tardytojui pareiškėt, kad jūs nesąmoningai Lietuvos prijungimo prie SSSR ir apie tai kalbėjote kovotojų tarpe.

Kovotojams kalbėjote apie tai, kad kai tik Lietuva pasidarė sovietiniu, tuoj viskas pabrango ir pasidarė sunkiau, negu ankščiau buvo.

Ar dabar jūs pristapžiatate kaltas kad, būdamas prieš(inai nusistatęs sovietų valdžiai, savo kalbomis stengėtės sukelti kovotojų nepasitenkinimą sovietų valdžia ir Lietuvos prijungimu prie SSSR kalt prispažįstu.

Gyvenant Lietuvoje mums nuolat kalbėjo, kad mūsų priešai: Rusija. Lenkija. Todėl aš įstojau į šaulių organizaciją ir buvau skautas. Čia mus mokė neapkęsti sovietų valdžios, auklėjo mus nenuilstamais sovietų valdžios priešais. Todėl aš ir ėjau priešingo Sovietų Sąjungai veiksmo kelio.

Klausimas: Kokiam tikslui jūs įsigijote ir saugojote pas save lengv. kulkosvaidžio „Brno" brėžinius, zenit. divizijos elektros kabilo schemas, atsk. zen. art. div. 3. bat. kovotojų sąrašus, divizione radijo stoties raktą, blankus su dalies štampais, raudonarmiečių knygutes?

Atsakymas: Lengv. kulk. „Brno" brėžinius ir zen. art. div. elektros kabelio schemą turėjau pas save mokymosi reikalu. Atsk. zen. art. div. 3. bat. kovotojų sąrašą įsigijau šiuo darbo tvarkiniu. Aš surašiau viną kovotojus, kad geriau susipažįstu, kur kuris jų randasi. Vėliau buožėjau Matiukas man atnešė sąrašą, aš pradėjau tame žymėtis, o tą senąjį išdėjau į kišenę ir užmiršau. Raktą nuo divizijos radijo stoties įsigijau perkeliant mūsų zen. art. div. turtą iš Kauno į Vilnių. Vilniaus stotyje stovėjo sulaužytas stalas, stale buvo piečtukas ir šitas raktas. Piečtukę pamė vimas arčiausiai, jo pavardės nežinau, o raktą paėmiau aš, nežinodamas kad jis yra div. radijo stoties. Apie tai, kad jis yra div. radijo stoties, aš sužinojau vėliau, kai mane suėmė. Blankus su dalies antspaudu ėmiau iš sandelio, kur ju buvo daug ir juos ėmė daugelis kovotojų, kurių pavardžių neprisimenu. Paėmiau juos kaip popierių užrašama. Ten pat be jokio tikslo paėmiau raudonarmiečių knygutes.

Protokolas surašytas teisingai, pagal mano žodžius; vertėjo Sokolovo išverstas iš rusų i lietuvių kalbą ir man perskaitytas—

Parašas —Kišūnas.

Tardė B.S.A.D. NKVD Op. sk. Tardytojas — v/s. seržt. (Sergejev).

Vertė — (Sokolov)

Tikra — Pribovo B.S.A.D NKVD Op. sk. tardytojas — v/s. seržt. (Sergejev)

NKVD lapkričio m. 1940 m. Vilnius".

Kitame protokole 29.SK. NKVD Op. sk. v-ko pavaduotojas Gorbov apklausė liudytoją:

„Kuraševič Dmitrij Efremovič gimęs 1916 m., kilusi iš G.S.S.R., kandidatą į VKP (b) p., baigusi 7 kl. vid. mok. Iš neturtingų valstiečių. Seima kolchoze... Šiuo metu randasi atsk. zenit. art. div. 3. bat. eina politruko pareigas".

Taigi kalinamojo Kišūno byloje pagrindinis liudytojas yra jo politrukas, pats ji iškėlęs. Kuraševič savo parodyme pakartoje tą patį, kas buvo jo surašyta ir kaip matėdinga buvo panaudota to patiei Gorbov'o nutarimui, kurią pažymėtas šio straipsnio pradžioj. Kuraševičius žinoma, kiek galėdamas viską bandė dar labiau pagrašinti:

„Be to, Kišūnas tarp baterijos kovotojų veda antisovietinę agitaciją, regina neduoti karinės priesaikos...

Klausimas: Kas gali patvirtinti Kišūno priešsovietinį veikimą?

Atsakymas: (Kuraševič): Priešsovietinį veikimą gali patvirtinti raudonarmiečis Ciurlys; kiti asmenys man nežinomi".

Visiškai aišku: politrukas surenka kalinamąją medžiagą, pateikia NKVD tardytojui, kurie iškelia bylą; liudytoju kviečiamas vėl tas pats politrukas ir jo padėjėjas Ciurlys. Viskas aišku, kaip ant delno. Ir kalininkas yra, ir byla sudaryta, ir liudytojai nuklausė... žodžiu, kaite labai aiškiai įrodyta ir kaltinimo formulė sudėta.

Tai štaip dirbo „draugai" politrukai ir tardytojai.

Agentus kurie pádėtų sekti kovotojus, politrukai ir NKVD ląsilotinai rinko ir iš pačių lietuvių tarpo, vienus pinigais papirkdami, kitus grasinimais priversdami. Privertas turėdavo pasirašyti kad jis ir tas ir niekom nieko nesakysąs:

„PASIZADĖJIMAS

Aš 3-čios baterijos staršina Čekonis Juozas pasižadu niekam nesakyti ir nepasakoti tai, ką su manimi kalbėjo 3-čios baterijos 29. ŠK ląsilotinis. Už paslapties išdavimą būsiu traukiamas teismo atsakomybėn.

Vrš. J. Čekonis. 1941.III.19 d."

Ir nepriversti, jeigu surasdavo gudrių būdų išsisukti ir nebūdavo areštuojami, turėdavo tokius pat pasižadėjimus pasirašyti. Bet, deja, tokiu labai mada būdava. Nesutikę ląsilotinai dažniausiai būdavo areštuojami.

Štai dar vienas dokumentas, rodantis kaip dirbo NKVD:

„DRG. BEKAREVIČIUI

Iš medžiagos, liečiančios A.Z.A. D. raudonarmiečį Noreiką, sudarykite atskaitinę byią. Byą su tuo atliikite iš:

1) Parašykite nutarimą apie atskaitinę byios užvedimą;

(Nukeita i 5 pusl.)

JUOZAS ZUKAUSKAS
Prasiskiria debesys

6)

— Su tais visada suskubsim. Svarbiausia — pakenkti raudonosios armijos dalims. Veiksim kaip tikri kariai. Gal vienam kitam ir žūti teks, tačiau kas be to... Juk stovim ant didžių įvykių slenksčio.

Besilapstą žmonės klausėsi Valeikos žodžių, tarytum didžiųjų atlaidų pamokslininko. Apsiūkę, suakmenėjusiais veidais klausėsi. Ir tokie artimi, šilti jiems tie žodžiai.

Pangonių raiste karstėsi, slankiojo nuo vieno kelmo ant kito mėnesiena.

Krūmosose nakties kylėjo pelėda. Pabudo Pleikio vaikas. Tasai nusitvėrė motinos rankos, susitraukė tarytum žirnio ankštis nuo sausros.

— Rusai, mama! Antai, va, mėlyna kepurė! — įstrigo išgastingomis akutėmis motinos veidan.

Motina nežymiai apsidairė. Krūptėljėjęs nuslėpdama, delnu nučiuožė minkštučių plaukų pluoštu.

— Nieko nėra, sūneli, nieko. Tusas čia neateis. Dievas mus čia saugo... Miegok, vaikuti, — kiek drebančiu, netikru balsu tarė.

Povilas tuo metu kilstelėjo iš savo vietos. Kiek palaukęs atsliiepė į pelėdos riksmą pabaldytos pempės kvykčiojimu.

— Garbeika su Zalienium ateina, — pranešė.

Pasirodė du vyrai. Į giliai išmintas pėdas žliukčiojo iš paskos pelkių vanduo.

Vyrai susirinko tirštos krūvon.

— Nelaimė, vyrai. Rusaiką tik suėmė girininką Dumčių. Zuloną jo vieton paskyrė. Atrodo, kad jie apie mūsų planus bus kai ką patyrę. Prie Vadalgalių tilto sargybą išstatė, kažkokius slaptus darbus pradėjo. Muzikantą Vincelį buvau ten pasiuntęs. Tasai, kad ir vadinamas visų nepilno proto, viską suuostė. Bolševikai tiltą sprogdinimui paruošė. Vincelis sakosi viską nužiūrėjęs: kur ir koks sprogdinimo užtaisas, kur nuvestas bakelis, kaip ir kiek sargybos stovi. Armoniką raudoniesiems begrodamas ir visokius niekus bekvailiodamas, Vincelis daug ką išsiklausinėjo. Toksai žmogus mums labai daug pravers.

Zalieniaus pasakojimą nutraukė Garbeika.

— Priešpiet pas mane buvo svečias, tarytum iš dangaus nukritęs. Pakalka.

— Pakalka?! — nustebo Povilas. — Ar gi jis gyvas. Juk visi kalbėjo, kad sušaudytas...

— Narsaus, pasirodo, jo iki galo būta. Po to, kai prieš visą pulką atsisakė prisiekti bolševikinei vyriausybei, suimtas ir nežinia kur vežamas pabėgo. Porą dienų miškuose pasislapstęs, laimingai pasiekė vokiečių sieną ir perėjo anon pusėn. O šiandie jis pasirodė pas mane su informacijomis iš anapus. Kažkas, sako, gali prasiskleisti viesu momentu. Reikią būti visiems pasiruošusiems, nepamiršant nė maž iausių smulkmenų.

— Na, ir vyras tas Pakalka! — įsiterpė kraipydamas galvą Pleikys. — Žmona jau ir mišias buvo užpirkusi. Apsidžiaugė, tur būt, dabar.

— Ji nieko dar nežino. Nesirodė jai. Jo atvykimą reikia išlaikyti kuo didžiausioj paslaptyj.

— Rytoj vėlai vakare susirinksim visi Garbeikos alksnyne. Ten Pakalka duos mums reikalingiausių nurodymų. Bendrai visi aptarsim padėtį, pasiskirstsim uždavinius.

Partizanams besišnekant, netoliese susigūžusios moterys jau sumigo. Apsidangsčiusios šiltais apklotais, neramiame miege jos matė margus sapnus.

Pangonių raiste tesigirdėjo tik tas vienas partizanų šnabždesys. Suakmenėję styrojo vienišė medžiai, krūmai ir meldynai, tarytum nusigandę tų paniūrusių, mirties nebijančių veidų.

— —

Plačiose Jovariškių apylinkėse žmonės dirbo vasaros darbus. Tylūs, susimąstę dirbo. Ankščiau tuos darbus dirbdami jie plyšojo dainomis, juoku ir sąmojum. Dabar jie žemės darbus tik šlaip sau nuo savęs stūmė. Pašnibždomis kalbėjo apie nežinia kur išvežtus kaimynus, apie kietą savo jungą. Žmonės nebejautė menkiausio dėkingumo, mažiausio pasitenkinimo savo buitimi. Žmonių išvežtinės egzekucijų vyką enkavedistų sunkvežimiai išplėšė iš jų kad ir pačias skurdžiausias viltis dėl ateities. Skausmingu žvilgsniu žiūrėjo jie į savo tėvynės žemę, kuri, per amžius mirkyta savųjų prakaitu ir krauju, šaukėsi į juos nekalto kūdikio verksmu. Ta žemė jiems buvo jų pačių kūnas, nes jos gyslomis tekėjo vienas ir tas pats kraujas. Tik ta žemė, kurią jie nuo kūdikystės dienų niekur nenskrypdami savo protėvių pėdomis mynė, galėjo duoti jiems gyvybę, gyvenimo džiaugsmą ir prasmę gyventi.

O protėvių žemė dvelkė dabar į žmones mirties klaikuma.

Žmonės slankiojo tarytum užkeiktos, benamės dvasios, atplėšti nuo viso to, kas viliojo ir šaukia žmogų gyventi.

Ir beliko juodam likimui pasmerktų širdyse vienui viena, vieniša viltis —

Karas, kuris velniška naikinančia jėga sunaikintų tą nežmonišką blogybę, kuris pakeistų tą juodą,

MŪSŲ GYVENIMAS

MŪSŲ VYRAI PASTĖRĖ PRIEŠĄ

N Bn eilinai: Jonas Nakas, Kazys Intas ir Vincas Matuzas rugpjūčio 13 d. pastebėjo pabėgusius 3 rusų belaisvius. Eil. Nakas skubiai organizavo pabėgusių sekimą ir atsitolinę nuo stovyklos apie 15 km juos vijosi pėdsakais. 18 pabėgusiųjų 2 sugavo. Visiems trims vyrams Apygardos vadas tarnybos vardu pareiškė padėka ir leido atostogų: eil. Naką 14 d., eil. Intą ir Matuzą po 7 d.

(Aum).

NAUJAS ŠVIETIMO KARININKAS

Vilniaus Apygardos SD švietimo karininku nuo rugpiūčio 17 d. paskirtas ltn. Balys Aronas.

„SARŪNO" DOVANA MŪSŲ KARIAMS RYTUOSE

Sporto klubas „SARŪNAS" Vilniuje jau ne kartą yra parodęs didelę meilę ir rūpestį mūsų kariams, esantiems Rytuose. Šiai žiemai dėsionis per Apygardos švietimo karininką klubas įteikė mūsų vyrams Rytuose per 40 knygų, 5 blokus laiškams rašyti popieriaus, 250 vokų, 10 plunksnų ir 10 buteliukų rašalo. Visus daiktus suskoko klubas nariai. Draugo su dovanomis klubas siunčia mūsų vyrams širdingiausius linkėjimus ir linki ištvert.

PAKELTI UŽ PASIŽYMĖJIMUS KAUTYNĖSE

Už pasižymėjimus kautynėse su bolševikais ir gerą pareigų žinojimą bei sąžiningą ju vykdymą pakelti į grandinę laipsnį du mūsų kariai: Pranas Gylys, Balys Butiškis, Steponas Januševičius, Adomas Radiunas, Broniius Mažeika, Vytautas Grigaliūnas, Antanas Puikys, Kazys Sabanauskas, Albinas Šviklius, Juozas Tamošiūnas, Leonas Sacevičius, Vytautas Kybartas, Juozas Piečka, Mikas Matonis, Bronius Petrauskas, Pranas Januška, Česlovas Tamošauskas, Vladas Žukauskas, Justinas Buržinskas, Juozas Onaitis, Adolfas Sakalys, Pranas Bajoras, Povilas Grimalis, Vacloves Sidagis, Kleopas Bernatonis, Antanas Žilinas, Leonas Rimašauskas, Silva Negelinskas, Domas Rubikas, Zigmas Alperaitis, Antanas Armonas, Juozas Valunta, Vladas Andriulionis, Adolfas Skandžius, Adolfas Sakalys, Pranas Donaitis, Jonas Matusevičius, Adolfas Sekonis, Antanas Beniušis, Stasys Radziulis, Povilas Žilinas, Mikas Teparauskas, Balys Labelkis, Jonas Alionis, Bronius Rudys, Julius Riaubė, Vincas Laskevičius, Jonas Bunevičius, Mikas Kilinka, Vincas Čepas, Martynas Masalskis, Adomas Naruševičius, Antanas Mackus, Jonas Petrauskas, Adolfas Kamarauskas, Klemas Žukauskas, Vincas Pūra, Petras Lukošius, Kazys Kiria, Stasys Gelžinas, Antanas Rožanskas, Antanas Naunys, Jonas Jurgelonis, Vacloves Dūda ir Jonas Česnavičius.

KNYGOS Į PIETŲ FRONTĄ

Šiomis dienomis vienam mūsų batalionui, esančiame pietinio fronto rajone, pasiųsta didesnis kiekis Vilniaus visuomenės siuukotų perknygų valų knygų. Savo laiku minėtam batalionui buvo pasiųsta 300 knygų, kurias jis gavo ir širidingai padėkoję už tap brangią tėvynės dovaną.

Vilniaus Apygardos kapelionas kun. Panavas vėl išvyko aplankyti apygardos karių, esančių Rytuose. Kelionė, manoma, užtruks per mėnesį laiko.

abl

JAU DEŠIMT RADIJO VALANDĖLIŲ LIETUVIŲ KARIAMS

Patiems kariams pageidaujant, Kariuomenės radiofonas nuo rugpjūčio 8 d. iki 31 d. 14 val. 30 min. pradėjo 30 minučių, dabar jau išsiųsdias 45 min., valandėles lietuvių kariams.

Dešimtoji valandėlė pradėta trudicinių maršų, 10 kartų nuskambėjus gongui, programos vadovybė papasakojo visą kelią, kurio buvo nuelias nuo aną laiką mūsų karių tiek mėgiamų kariuomenės pusvalandžių iki dabartinių valandėlių SD kariams ir per 10 savaičių ir tiliktą didįjį lyatinę programos darbą. Pasirodo, kad per tą laiką jau pasveikinta per 2000 karių, transliuotas daiko barnyvą vyrų ir Tėvynėj esančių tautiečių. Valandėlių redakcijoj, atitrūkdami nuo gausaus tiesioginio darbo, dirba 3 žmonės.

Perstiytas ir pasveikintas svetimame Tėvynei, san. psk. V. Raulinaitis eilėraštis „Grįšim į tėvynę", kario Henr. Saleišonio kovoje žuvusiam draugui eil. Antanui Petrauskui atminti eilėraštis „Už Tėvynę" ir daug karių ir tautiečių sveikinimų giminėms, draugams, pažįstamiems.

Į tą jaudinančių sveikinimų foną graižai žpintos dainos „Karvelė", „Ant mažyniaužio", „Aš mergytė kap rožytė". Žinau aš daini „Ten, ten" „Ant marių kranteliu", programą taip palyarinę, kad 45 min. virto gražaus prisiminimo trumpu momentu.

Valandėlė baigia daina „Oi greičiau, greičiau"...

(B. d.)

Pieškomi dingę kariai

Capt. Liudas Tugaudis, tarnavęs 184. SD žvalgomajame batalione, Pabradės poligone. Paieškuj karių mate Molodečne. Žinančiųjų teikmej jo likimą prašo pranešti žmonai Ona Tugaudienė, Vilnius, Vilniaus gt. 43—20.

Eil. Jurgis Ramanauskas, tarnavęs 262 šaulių pulko 9 kuopoje, Varėnos poligone. Žinančiųjų ka nors apie jį prašo pranešti Petrui Ramanauskas, Palendžių kn., Lazdijai.

Jonas Gurskis, Jurgio sūnus, tarnavęs Pabradės poligone. Kas žinotų ką nors apie jį, prašoma pranešti Jurgiui Gurskiui, Pažiegždrių km., Lekėčiai, Šakių apx., arba „Kario" redakcijai.

Kas žinote likimą puskarininko PETRO LYBOS, tarnavusio 215 šaulių pulke, Pabradės poligone, prašoma to žmonai Elenai Lybienė, Radviliškis, Vingiečiūčio vienk., Šiaulių apx.

—oOo—

Redakcijos atsakymai

J. Knekailiui. Kur yra Tamstos kariną šoferio liudijimas — neįsimenu, nes daugumos dokumentų neišliko: dingo arba boševikai išsivežė. Stojimo į savisaugos dalis klausytė, kreipkis į savo artimiausią Savisaugos Dalių Apygardos Štabą. Laikas atsakyti negalėjome, nes neparašei savo adreso.

Sakalui. Kel Tamsta išmoksi gerai ir įdomiai ką nors parašyti, bet ne kaip pašto, tuomet, žinoma, tokio „rašytojo" neteinka kaulyti. Iš tikrųjų, paskaitę Tamstos rašinį nieko įdomaus neradome. Jeigu norėti ir graižiai, atsiųsk pašto ženklą. Redakcijos savo lėšomis negrąžina.

Stasiui Vanpšai, Zagarėje. Jau keletą kartų „Karyje" buvo skelbta, kurių „Karo" numerių nebeturimas. Tuo būdu nebegalėtum gauti pilno komplekto.

—oOo—

GALVOSŪKIO NR. 6 SPRENDIMAS

Bombonešių prasknis devyniom.

B—1 N—4 E—5 S—6
O—2 I—7 S—8 R—9
M—3 A—11 R—10 K—12
D—13 V—14 Y—15.

Sprendimus atsiuntė: 1) eta. j. psk. M. Romeno (Kaunas) ir 2) Stasys Vitkevičius (Kaunas)

—oOo—

VĖL PRITRŪKO „KARIO" NR. NR.

Iki šiol jau pritrūkome dėl „Karo" numerių 4, 7, 26, 30 ir 33. Tuo būdu norintieji nebegalės jų gauti.

LAIŠKAI

VIII. Laiškas, rašytas 1941. VI. 19 iš Barčinnkų. Rado kaičiokę Algis ir vo drauguj Broniui. Tą irgi sakė, kad rusai vaikščiojo, žiūrėjo ir abejoję savo likimu. Mini, kad iš Barčinnkų išvežė apie 5 asmenis. Toliau rašo: „Gyvenam ir laukiam rezinės ka. Šaipjau laimės apmirę, nėra nei šokių, nei kitokių susirgu..." Klausia apie kitus savo pažįstamus kareivius ir pabrėžia „o gal jie jau nebepažįsta ir kojų pavikitu..."

IX. Laiškas rašytas didžiojo lietuvių išvežimo į Sovietų Sąjungą metu, bet data nenurodyta. Rašo jauna mergaitė V. R. savo mylimajam Juozelliui, turnaujančiam lietuviškajame korpe. Tarp kitko jį rašo: „Sunuko Tau širdingus linkėjimus ir gal amžina Su-Diev. Žinai, Juozeli, ryt ar poryt jau mus visus išveži: ne vieną mamytę, bet visą šeimą. Todėl gal Tau nebeteks mūsos matyti, o man Tavęs. Gal jau man teks žūti nuo kokio nors niekšo kulkos ar supūti tik. Žinoma, kūnu, o ne dvasia. Sunuko, Tau širdingus linkėjimus ir vaikinu Su-Diev. Žinai, Juozeli, ryt ar poryt jau mus visus išvežė: ne vieną mamytę, bet visą šeimą. Todėl gal Tau nebeteks mūsos matyti, o man Tavęs. Gal jau man teks žūti nuo kokio nors niekšo kulkos ar supūti tik. Žinoma, kūnu, o ne dvasia. Sunuko, Tau širdingus linkėjimus ir gerai valia nesiskirsiu su Tėvynė: arba aš pabėgsiu, arba mane nušaus.

Bet, Juozai, aš Tau turiu pasakyti, kad ir didžiausioj nelaimėj aš tau ir pasiliksiu ištikimi, vadinas, katalikė. O kaip tokia, savifiudybės seu nedarysiu. Meilsu Dievą sau pasiekinę ir ištvermės... Bet, jei Dievas norėtų, kad aš žūčiau, tai Tu, Juozai, kai sužinosi, jog jau nustojo plakti mano širdis, sutik tą žinią šaltai ir vyriškai... Siykštūs Tėvynės priešai pabėdė ir vilionė, tad, Juozai, nekaitink nieko, bet kriškėčiškai, kap katalikas, ir šaltai, kap mokas save valdyti vyras, perdėjai ir nuo manęs, gal jau pasiuntini, laiką ir atsisveikinimą. Juozai, šalta tą liūdnų ir baugingnačių minčių, vis dėlto aš pasitikiu Dievu ir gerąja jo Motina Marija.

Jei galėsiu, parašysiu kas su manimi atsitiko. Jei jau bus mano rankose, tai, tai Tu parašy Tavo tėvai..."

Laiškas baigia vieno poeto žodžiais ir be to, laiško gale įrašo savo sukurtą eilėraštį, kuris kupinas melancholijos, atsisveikinantis su žmonyste, svajojančis ir mylimųjų. Laiškas ėjęs ir savo fotografiją. Iš reišysenos matyti, kad tai pradžios moksleivio baigusi mergaitė.

(B. d.)

Parengė St. Gumbutis

PRAŠO ATSILIEPTI

Juozą Jakubavičių, Savisaugos Dalių kareivio Juozo Jakubavičiaus tėvą, gyv. Kretinąnoje, prašome atsilieptį ir pranešti „Kario" redakcijai dabartinį savo adresą.

—oOo —

Norim pirkti „Karo" nuo 1938 m. tiki 1940 m. birželio 15 d. numerius. Rašyti: V. Jusys, Pumpėnai, Pumpėnų vienk., Panevėžio apx.

žiaurų likimą bet kuriais įvykiais, bet kuria nežinomybe.

Keistas dalykas! Nuo neatmenamų laikų žmonės bijojo karo ir šaukėsi net maldomis ! Visagali, kad tasai atitolintų nuo jų karo baisybes. Dabar žmonės į tą patį Dievą šaukėsi naujomis maldomis prašydami karo galvro iš vakarų, maldaudamai, kad per jų žemę pereitų kuo stipriausias karo dievaitis, viską griaunantį karo mašina, kuri paverstų pelenais pragariškąjį raudonąjį siaubą.

Žmonės žinoja, kad nebebuvo visame žemės rutulyje raudonojo siaubo sunaikinimui kitos jėgos, kaip tik ta viena karo mašina iš vakarų.

Tik ta viena viltimi ir begyveno raudonojo jungo nualinti žmonės.

— — —

Priešpaskutinis birželio mėnesio sekmadienis aušo, tarytum raudonosios aguonos žiedas išplaukė.

Jovariškių sodybose žmonės miegojo kietą miegą. Išvargini vakaryškšios dienos darbų ir rūpesčių, jie skendėjo sapnų burtuose, ilsėjosi nakties užuomarštoje, laikinai pamirsę kietąjį savo vargą.

Vasaros laukas nuplaukė priešaušriai. Pabudę pirmieji paukščiai dangaus mėlynėj nerado nė vieno debesėlio.

Buvo taip tylu ir ramu, kad nekrutėjo net drebulės lapai.

Jovariškių galulaukėj atsidarė pakrypusios trobelės durys. Aukštą slenkstį peržengė kerdžius Vincelis. Persivėręs per pečius namų darbo armoniką, jis plauktelėjo ilgu botagu. Čia pat jis atkėlė prilipytos prie trobelės pašitrės var tus ir išsivarė iš ten žalą karvę.

Karvė nukrypavo į kaimo gatvę tarytum perkraustas laivas. Vincelis išsitraukė keleriopai suraitytą ragą ir smarkiai papūtė. To dar negana. Garsiai saušaukė.

— Ei, jūs, gaspadinės! Sonus klaurai pramiegosit! Greičiau leiskit iš laidarų karves!

Pro atdarą langą pasirodė vienos galva.

— Nelaboji ar kas įkando, kad taip bliaustaisi! Tyliau galėtum išsivarinėti gyvulius, — nirštingai barėsi ruošdamos žilsėsti Vincelio globon savo bandą.

Vincelis jau rinkosi iš ketvirto kiemo karves ir avis, kai glušinančiu trenksmu praūžė kelios dešimtys lėktuvų. Tuip Vincelis ir pasiliko, kad vos Palčiūno kiemo gandralizdžio nenuvertė.

Kerdžius atlaužė galvą. Truktelėjo pečiais.

— Atrodo, kad ne ruskio. Kitoniški...

— Kieno gi? .. Kas čia svetimas lakstys, — žyptelėjo samdinė, kasydama storą blauzdą.

— Maža ką Dievas gali duoti, — tarytum kažkam kitam atsakydamas, stebėjo kerdžius Vincelis tyrą, kaip ašara, padangę. — Žiūrėk, ana, va, kas darosi. Araplanai eina kaip bičių spiečius. Atiduodu savo armoniką, jei ten ruskiai lekia...

Tuo pačiu momentu negirdėti trenksmai sudrebino žemę.

Pusmergė išmetė iš rankų kibirą ir sustojo pravira burna. Kerdžius žyptelėjo, suplojo delnais — jis iš karto viską suprato: netoli Jovariškių, kažkur miškuose buvo slaptas rusų aerodromas; ką tik praūžęs būrys lėktuvų buvo vokiečių ir jie daužė dabar tą aerodromą.

Trenksmai, kai ir tolimi, vėl keliomis bangomis sudrebino žemę.

Kerdžius Vincelis išmetė oran savo kepurę ir suriko taip, kaip niekad jis nebuvo dar šaukęs.

— Vokiečiai ruski daužo! Jau, jau prasidėjo! Ei, jūs miegaliai!

Kad tas šauksmas būtų dar įspūdingesnis, jis nusiėmė nuo pečių armoniką ir taip paspaudė šonus, kad nuo gluosnio šakos nukrito du žvirbliai.

Languose bei tarpduriuose tai vienur, tai kitur pasirodė susivėlusios moterų ir vyrų galvos.

Čia pat susikeikė senis Palčiūnas.

— Na, kokios čia, po velnių, komedijos? Vakaruškas iš ryto sugalvojot kelti...

— Vokiečio su ruskiu vaina prasidėjo. Stai, tau kokios vakaruškos! Galas dabar tiems bedieviams komisarams. Supranti, a, kas dedasi. Žiūrėk, va, jei netikėj, — parodė kerdžius ranka horizonte pasirodžiusią naują lėktuvų bangą.

Dar kartą sudrebėjo nuo trenksmų žemė, o po poros minučių neseniai žemai praskridę lėktuvai grįžo atgal. Šį kartą žmonės aiškiai pastebėjo svetimus, niekad nematytus ženklus, — juodus kryžius. Kažkas paaiškino, kad tai tikrai vokiečių lėktuvai.

Tuos šiganingus kryžius pamatę, Jovariškių kaimo žmonės suklaupė dėkoti Aukščiausiajam. Jie prašė Dievą sutelkti kariams iš vakarų laimės ir visokeriopos ištvermės sutrypti raudonąjį aibingą.

Ankstiau, negu paprastai, žmonės išsipuošę švenčiškai suplaukė visais keliais ir takais į miestelio bažnyčią. Maldos namų šienos net drebėjo nuo giesmių. Žmonėms rodėsi, kad kartu su jais giedojo ir žilsbarzdžiai šventieji bei apaštalai. Įlipęs į sakyklą klebonas pasakojo, kad pasaulyje niekada nemirta teisingumas, kad neteisybė ir smurtas visada susilaužia žiaudžio atpildo. Uždegančiais žodžiais ragino kunigas žmones padėti visokeriopais būdais vakarų kariams, palengvinti jiems pergalę šventojoje Lietuvos žemėje.

(B. d.)

Nr. 38 (1145) Vilnius, 1943 m. rugpiūčio 29 d.

PRENUMERATA: Metinė — 1,50 RM; pusei metų — 2 RM; vienai savaitei — 0,50 RM. PAVIENIO NUMERIO KAINA: Už dingusių pakeitimas ir pas. iki 25 žodžių (arba ją dalį) po 1 RM. Ilgesni pranešimai po 3 Rpf už kiekvieną žodį. Tarp ir ėjimų užsisėjusios, sveikinimai po 50 Rpf už vienę eilutę

VIDURYS

KAS NAUJA LIETUVOJE

— Šiais mokslo metais Lietuvos studentų bendrabučiuose galės apsigyventi apie 228 studentai.

— Vilniuje, V-je amatų mokykloje, be esamų pririšinėjimo, odos puošmenų, knygrišystės skyrių, bus įsteigta ir žaislų skyrius. Šis skyrius pradės veikti jau šiais mokslo metais.

— Visos Lietuvos valsčių savivaldybės įgaliotoj imti valsčių savivaldybių mokesčius pagal 1941 m. normas, kaip avansą. Šie avansiniai mokesčiai bus įskaityti 1942 m. mokėtiniems mokesčiams.

— Žieminiams pasėliams belcų galima gauti pirkti „Sodybose".

— Tabako augintojai, auginą tabaką be sutarčių, rudenį nuo kiekvieno tabako daigo turės parduoti po 30 gramų sausu tabaku.

— Turima žinių, kad į savo senuosius lizdus sugrįš repatriuotų į Vokietiją Lietuvos vokiečiai.

— Generalinio Komisaro paliepimu, neatlikentiems kiaušinių privolės viršų laikytojams bus taikomos griežtos bausmės.

— Nuo rugpiūčio 24 d. Lietuvoje įvesti tem tikri kelelnių kuponai, kuriuose bus pažymėtos maisto produktų normos.

Kuponuose pažymėtus produktus galės pirkti visose maisto produktų kreutuvėse, iš anksto nejairegistravus.

— Prie Vilniaus tabako fabriko trenginamos tabako fermentacijos kameros, kurios žymiai palengvina vietinio tabako apdirbimą, pakeliant jo sukitesnę kokybę. Anksčiau tokios fermentacijos kameros buvo tik prie Gardino tabako fabriko.

— Vienerių metų savivaldos progą Pirmasis Generalinis Tarėjas gen. Kubiliūnas ir Generalinai Tarėjai padarė vizitą Generaliniam Komisarui dr. von Renteln.

— Inlinektuodamas Rytų kraštą SS grupės vadas ir policijos generolas leitenantas von Kamptz lankėsi Lietuvoje.

— Naujų Kretingos apskrities viršininkų paskirtas Mečys Šimkus, buvęs Kėdainių aps. viršininko pavaduotojas.

— Rugpiūčio 28 d., Petrašiūnuose nužudytų kalinių iškasimo metinių proga, Kauno Prisikėlimo bažnyčioje bus laikomos pamaldos.

— Besimaudydamas Nemune ties Vilkija, prigėrė Vilkijos parapijos vikaras kun. Pranas Tamošaitis.

— Dėl praūžusios audros Šiaulių apylinkėje bulvių derlius sumažėjęs apie 15.000 centn., javų derlius apie 700 centn.

— Per pirmąjį š. m. pusmetį Vilniaus miesto ribose kilę 86 gaisrai padarė 496.155 RM nuostolių.

— Nacionalizuotiems žydų ir be šeimininkų esantiems miestuose namams iš žemės ūkiparam globoti pavesta Žemės Skiltyjų bendrovei Lietuvoje a. a. g. (Grundstücksgesellschaft Litauen m. b. H.) su buveine Kaune. Bedrųjų vedėjais paskyrė direktorius Fridrich Stein ir direktorius Willy Gutzner.

— Rytų krašte vokiečiams steigiama ligonių kasa. Jos skyrius veiks ir Kaune.

— Rugpiūčio 20 d. Miesto Komisariato patalpose buvo sukviestas visų Vilniaus miesto gydytojų susirinkimas, į kurį buvo atvykęs ir Miesto Komisaras Hingst. Jis savo kalboje tarp kitko pabrėžė, kad Vilniuje reikia vengti teutybių kovos ir kiekvienas pilietis turi jungtis į bendą kovą, kurią veda vokiečiai prieš bolševizmą. Dr. Dietze skaitė ilgesnį referatą apie gydytojų profesinius reikalus.

„PERKŪNAS" — „DZIUGAS" 32:13 (14:1)

Sekmadienį, rugpiūčio 23 dieną, Kaune, Kino Kultūros Rūmų aikštelėje įvyko Lietuvos krepšinio meisteriui išaiškinti finalinės rungtynės tarp Kauno meisterio „Perkūno" ir Zarasų atvyzardos nugalėtojo Telšių Dziugo.

Rungtynės buvo gana gyvos, įdomios, kurias sekė apie 1000 žmonių. A. Laukis žemaičiai buvo kietas varžovas perkūniečiams, kuriems norėjo jie laimėti, reikėjo stiprai pastempti. Dėliugiečiams kiek nesiseką metimai, todėl pat: pasekmės rezultatas atrodo visai priešingas tokiam žemaičių kovotumui ir pasiprieštinimui.

Po gyvos kovos perkūniečiai, kaip pranašeni, laimi rungtynes 32:13 (14:1).

Po rungtynių, Lietuvos meisteriui „Perkūnui", Kino Kultūros Direktorius Vokietaitis įteikė pereinamąją taurę (t).

„KOVAS" — WEHRMACHTAS 4:2 (2:0)

Šeštadienį, rugpiūčio 22 dieną, valstybiniame stadione įvyko draugiškos futbolo rungtynės tarp Kauno klubo „Kovo" ir vokiečių Wehrmacht komandų. Pirmoji laika nedalyvavęs jokiose varžybose, šiandien lėšjo Wehrmachtui kiek pakeistu naujuoliu sąstatu. Nors „Kovo" komanda šeriu laikytų prie silpnųjų. Šias rungtynes laimėjo užtikrintai, nugalėdama Wermachta 4:2 (2:0). (t).

KYBARTŲ „SVEIKATA" — ŠAKIŲ „VYTIS" 4:1 (3:0)

Rugpiūčio 16 dieną šaktuose įvyko draugiškos futbolo rungtynės tarp Šakių „Vyties" ir Kybartų „Sveikatos" I ir II futbolo komandų. Rungtynės baigėsi 4:1 (3:1) „Sveikatos" rinktinės naudai. (t).

„GUBERNIJA" — „BABRUNGAS" 4:2 (2:0)

Rugpiūčio 16 dieną Plungėje lankėsi Šiaulių „Gubernija", kuri su vietos „Babrungu" sužaidė draugiškas futbolo rungtynes. „Gubernija" įveikė „Babrungą" 4:2 (2:0). (t).

ĮSTEIGIĮ VOKIEČIŲ SPORTO SĄJUNGA

Šiomis dienomis Kaune įsisteigė vokiečių sporto sąjunga, kurios tikslas savo rateliyje sujungti visas sportiškas jėgas geresniam, veiklesniam komandų pasirodymui, kovojančiųjų komandų laimėjimams užtikrinti.

„N. L."

Savivaldos administracija perima Darbo Įsta gą

RYGA. Naujai Rygoje sukurto Darbo Departamento salėje vienos išaklimingo dirbančiųjų pobūvio metu Darbo Įstaiga (Arbeitsamt) buvo perduota Latvijos savivaldos administracijai.

Naujai sudaryto Darbo Departamento direktorius savo vokiečių kalba pasakytame žodyje priminė darbo procese jaučiamą eprėgą, kurią latvių tautos kūne padarė bolševikų teroras. Ta progą jis šiltais žodžiais prisiminė vokiečių karių išlaisvinamąjį žygį. Baigdamas direktorius Reinhards kreipėsi latvių kalba į savo bendradarbius, kviedsdamas juos niekada neužmiršti savo darbe to, kad jie turi reikalo su žmonėmis, turinčiais savo asmeniškus vargus bei rūpesčius, ir todėl su jais attinkamai elgtis.

—oOo—

PRANEŠIMAS, NORINTIEMS STOTI Į AMATŲ IR PREKYBOS MOKYKLAS

Visi šių metų pavasari baigę pradžios mokyklas ir pareiškę per mokyklų vedėjus norą mokytis amato, prašomi skubiai paduoti prašymus toms amatų bei prekybos mokykloms, kuriose norima mokytis pasirinkto amato.

Prie prašymo reikalinga pridėti:
1. Įsėito mokslo pažymėjimą,
2. gimimo metriką.

Departamento direktorius

Mes informuojame

KAUKAZAS

Kaukazo kalnai susidėda iš dviejų eiačių kalnynų. „Didysis" Kaukazas yra kalnagubrių sistema, kuri eina nuo Temano pusiasalio tarp Juodosios ir Azovo jūrų iki Aparono pusiasalio tarp Juodosios ir Kaspijos. Ilgiausias nuo jo yra žemuma, prie kurios jungiasi „mažojo" Kaukazo, sukiti kalnai ir aukštumos. Klimatas yra nepaprastai įvairus ir daliijas į 4 aštuonias klimatines zonas. Sveiniausią klimatą turi Batumas, kur vidutinė temperatūra vasara yra plius 22°, o žiema plius 7°C. Dėl šių priežasčių lygiai taip pat įvairi Kaukazo vegetacija. Vakarinis Kaukazas iki Elbrusso yra „didieji" didžio kalnai, bet nuo čia jau prasideda dideli kalnai ir daugelis kalnų viršūnių prasiaka 3.000 m su žmžinu sniegu. Pirmąsis centrinis Kaukazas tęsiasi nuo Elbruso (5.630 m). iki Kazbeko (5.043 m). Ledynai, kuriuj Elbrusas turi apie 30, dažniai yra ilgesni kaip 10 km. Centrinis Kaukazo rytinėj dalyje miško plotai yra labai reti ir kenčia nuo sausros. Rytinis Kaukazas yra nemiškingas ir sausas. Nepaisant gausių paklimų per 4.000 m, dėl mažų kritulių ir esulės spindulių ledynai yra menki. Sėniai yra gilūs. Dėl nepalankių žemės ir klimato sąlygų didėli kalnų ruožai dažnai yra visiškai plikt. Vekarinime Kaukaze geriausios yra nusisėnimo sąlygos. Čia eina kupat vieniniei geležinkeliai iš Šiaurės ir Juodąją jūrą, šiaip tėra takai, laikomi perėjomis, iš kurių svarbiausia yra Kluksro perėja. Pietinė centrinė Kaukaza yra sunkus. Čia yra vieninteliis, paskutiniu metu į važiuojamą kelią perstatytas esetinų kariuomenės kelias, kuris iš Alagiro per Mnisono perėją, įvairiai išsiskinėdamas, pakyla į Kutaisą. Visos kitos perėjos, kurios tėra takai, turi tik vietinės reikšmės. Svarbiausias kelias, einas per Rytų Kaukazą, yra gruzinų kariuomenės kelias, kuris 214 km iš Ordžonikidzės per 3.345 m Krestovoje perėją veda į Tiflisą ir vasaros metu tinka auto susisiekimui. Didelių kariuomenės jungiinių judesių Kaukaze turi skaityti su maža kelių, einančių svarbiausiuose sėniuose. Perėjose vasarą sniego nebūna ir joe yra mažesniame negu 3.000 m aukštyje. Tik centrinėje Kaukaze perėjos bevelk be išimties yra užsnigtos ir joe galima žygiuoti tik pavieniui. Vandens yra visuose didesniuose sėniuose, maisto turi gabentis pati kariuomenė, nes kraštas teturi menkus apsirūpinimo galimumus. Čia šiek tiek sėjama miežių, sodinamos bulvės ir daržovių, vis dėlto didesnėmis bandomis yra avių ožkų ir galvijų, kurie leidžia gausiai apsirūpinti pieno gaminiais. (DNB)

KULTŪRA, MENAS, ŠVIETIMAS

— Sistematingasnel kovai su gaisrais Lietuvos Ugniagesių Organizacijų Sąjunga Į valstybės pieliteisę vietas yra išsiuntinėjusi nemažus kiekius priešgaisrinės literatūros, kuri platinama per vietos priešgaisrinės apsaugos įstaigas.

— Žemės Ūkio Vadybos Vyr. Gamybos Valdybą ruošia visoje Lietuvoje trumpalaikius ūkininkėms konsultavimo kursus.

— Šiemet šukako 35 metai nuo pirmosios lietuvių legalinės mokyklos įsteigimo. Ši mokykla buvo įsteigta Vilniuje 1907 m. rugpiūčio mėnesį. Nors lietuvių kalba kai kuriose rusų gimnazijose buvo dėstoma ir prieš tai, kaip pvz., Marijampolės gimnazijoje, tačiau seminarijoje ir kt., bet ligi to laiko lietuviai neturėję legalinės mokyklos, kur būtų viskas dėstoma lietuvių kalba.

— Rugpiūčio 20 d. į Vilnių buvo atvykę iš Latvijos dienraščio „Tevijas" atstovai Gubis Janis ir Trifonas Petras. Latviai žurnalistai susipažino su Vilniumi ir jame vykstančių darbu.

— Vilniaus Apskrities Savitarpinės Pagalbos Komitetas iš surinktos ligi šiol 41.121 RM. sumos neturtingiems moksleiviams šelpti sunaudojo 15.484 RM.

— Vyr. Savitarpinės Pagalbos Komitetas paskelbė konkursą aukų ženklelio projektui pagamint. Ženklelyje turi atsispindėti Savitarpinės Pagalbos idėja ir turi būti įrašas „Savitarpinė Pagalba" Ženklelai bus trijų rūšių. Geriausi kūrinėi bus premijuojami: I premija — RM 700, II — RM. 500 ir III premija — RM. 300. Kūrinėiams įvertinti sudaryta komisija iš Savitarpinės Pagalbos Komiteto, dailininkų ir filatelistų.

— Šiuo metu Lietuvoje veikia prekybos mokyklos Vilniuje, Kaune, Panevėžyje, Šiauliuose ir Plungėje. Visos mokyklos yra dviejų laipsnių su prekybinių ir buhalterinių skyrėais. Prekybinėsme skyriuje mokomasi kėsiai trejus metus, o buhalterinėsme — ketverius.

— Ukmergės Dramos Teatras savo sąstatą semtą pradėda S. Ciurlionienė, Kyndantėlė 4 v. drama „Aukos Šūnės". Veikalą režisuoja Kauno Didžiojo Teatro artistas St. Pilka, rež. asistentas Vytautas Tumavičius, dekoratorius dail. P. Tarabilda.

— Rugpiūčio 20 d. Vilniuje baigėsi Švietimo Vadybos suruoštieji mokytojo cenzui įgyti kursai, kurie truko du mėnesius. Kursus lankė 67 asmenys. Iš jų 13 jau pripažinta pradžios mokytojo žymenimis ir mokytojo cenzas ir vardas, 16 asmenų galės cenzą gauti, atlikę tam tikrus formalumus, ir 20 asmenų kursus baigė, bet dar nėra išlaikę visų reikalingų egzaminų. Kursams vadovavo Vilniaus Pedagoginio Instituto lektorius Martynaitis.

— Šiuo metu visoje Lietuvoje veikia 48 kinoteatrai, kuriuos per mėnesį aplanko apie 550.000 žmonių. Iš šio skaičiaus Kaune, kur yra 10 kinų — tenka 200.000 žmonių, Vilniui su 5 kinais — 115.000 ir provincijai su 33 kinais — 227.000 Vokiečių kariams yra įsteigti atskiri kinai.

— Raudonojo Tarono Literuvoje paroda Panevėžy bus atidaryta rugsėjo 6 d.

— Raudondvaryje vietos Savitarpinės Pagalbos Komiteto iniciatyva buvo suruoštas vakaras — koncertas, kuriame dalyvavo Kauno „Liutikės" vyrų choras ir buv. „Spindulio" spausturvės valdintojų kolektyvas. Koncertas davė apie 750 RM. pelno, kuris paskirtas Savitarpinėi Pagalbai. Taip pat šie abu kolektyvai yra koncertavę ir Kaišiadoryse.

— Žinomas mūsų dailininkas A. Žmuidzinavičius, kurio kūryboje nepaprastai ryškiai atsispindi mūsų krašto gamta, lietuvių kaimėčių būdingesniėj darbo momentai, šiuo metu intensyviai stiedėjęs kūrybai nupiešė didesnį kūrinį „Linų rovimas" ir „Lietuvos ežeras saulėtėj".

— Šiaulių Srities Komisaro sutikimu leista veikti pagal pristatytus įstatus Liet. Žemaičių Meno ir Mokslo Centrui, kurio būstinė Telšiuose. Tai bus kultūrinis lietuvių — žemaičių susivienijimas, kuris jungs visus Žemaičių krašto meno ir mokslo darbuotojus. Šio centro skyriai veiks visuose Žemaičių krašte. Liet. Žemaičių Meno ir Mokslo Centro steigėjai yra „Žemaičių Žemės" redaktorius K. Mockus, Lietuvos Banko direktorius D. Jurkus ir pradžios mokyklų inspektorius J. Skuodas.

— Plungės gimnazijos direktorium Generalinis Švietimo Tarėjas paskyrė ligšiolinį tos gimnazijos direktoriaus pavaduotoją A. Simkų.

MES ŠYPSOMĖS.

Rūkymo meno pritaikymas kovoje prieš uodus.

PASISEKIMO PASLAPTIS

Po kautynių prie Mozūrų ežerų, 1914 m. Hindenburgo junginiams sunaikinus rusų armiją, vienas ministerių apsilankęs nugalėtojo vyriausioje būstinėje klausia jį, ką jis daręs kritiškomis valandomis, būdamas labai susijaudinęs.

Giliu rimtumu Hindenburgas atsakė, kad jis tokiomis valandomis svilpias.

— Bet aš niekuomet negirdėjau jus švilpiant.

— Tikrai, — juokėsi Hindenburgas. — Aš dar niekuomet nebuvau šaisijaudinęs.

DIPLOMATAS

Petrukas: — Šiandien mokytojas klausė tokį dalyką, kurį mėgi tik du žinojome.

Molina: — Ir kas tas antrasis buvo?

Petrukas: — Antrasis buvo mano draugas Ropė.

Molina: — Kaip gražu! Ir ką mokytojas klausė?

Petrukas: — Kas išmušė klasės langą.

BEVEIK ATSPĖTA

Mes geral žinome, kad mokses Sovietų Sąjungoje buvo „labai sukčiai" pastatytas. Pavyzdžiui, ...da" rašė apie egzaminus vienoje Kirovo vardo gimnazijoje.

Profesorius klausia Petrovą:

— Kiek šėjų turi stuasas?

— Tris, — atsako moksleivis.

Profesorius pastato jam ketvartuką.

Inspektorius Ivanovič išverčia akis.

— Ką, drauge profesoriau! Keturis iš netelsingų atsakymų...

— Tokie laipsnio Petrova vertas, — atsako profesorius, visi kiti klasėje atsakė, kad straupus turi 4 kojė.

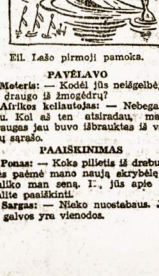

Eil. Lašo pirmoji pamoka.

PAVĖLAVO

Moteris: — Kodėl jūs neišgelbėjote draugo iš žmogėdrų?

Afrikos kelionėjas: — Nebegalėjau. Kol aš ten atsirandau, mano draugas jau buvo išbrauktas iš valgių sąrašo.

PAAISKINIMAS

Ponas: — Koks pilietis iš drebužinės paėmė mano naują skrybėlę ir paliko man senę. Ir, jūs ėjo tai galite paaiškinti.

Sargas: — Nieko nuostabaus. Jūsų galvos yra vienodos.

Žiūrėk, mama, šis žmogus telefonuoja veiniui.

MAZGAS NELYGUS MAZGUI

Grandinis: — Japonai turi tokių povandeninių laivų, kurie daro po 30 mazgų per valandą.

Jaunas kareivis: — O kiek valandų trunka, kol tuos mazgus išnarpliotja?

—oOo—

— Sakyk, ką tie jūrininkai daro, ada torpeda pataiko laivo skylę?

— Ogi kitame laivo gale prakala skylę ir vanduo išbėga.

— Mano didžiausio nelaimė, — kaip man visados meno žmone sako, — kad aš nemoku tinkamu laiku kur reikia nusilenkti.